

**Papežské
encyklyky**

**O úctě
k Božskému
Srdci Páně**

Dilexit nos

encyklika Svatého otce Františka o lidské a božské lásce Srdce Ježíše Krista

Pracovní text Apoštolátu modlitby. Originál encykliky je k dispozici na stránkách Svatého stolce [<https://www.vatican.va/content/francesco/it/encyclicals/documents/20241024-enciclica-dilexit-nos.html>]

1. „On si nás zamiloval“, říká svatý Pavel, když mluví o Kristu (srv. Řím 8,37), abychom objevili, že od této lásky nás „nemůže nic odloučit“ (srv. Řím 8,39). Svatý Pavel to tvrdí s jistotou, protože sám Kristus své učedníky ujistil: „Já jsem miloval vás.“ (Jan 15,9.12) Také nám řekl: „Nazval jsem vás přáteli.“ (Jan 15,15) Jeho otevřené Srdce nás předchází a čeká na nás bezpodmínečně, aniž by vyžadovalo nějaký předchozí požadavek, aby nás milovalo a nabídlo nám své přátelství: On si nás zamiloval jako první (srv. 1Jan 4,10). Díky Ježíši „jsme poznali lásku, kterou má Bůh k nám“ a uvěřili v ni (srv. 1Jan 4,16).

I. VÝZNAM SRDCE

2. Symbol srdce se často používá k vyjádření Ježíšovy lásky. Někteří si kladou otázku, zda má ještě dnes nějaký význam. Když jsme však v pokušení povrchnosti, života ve spěchu, aniž bychom nakonec věděli proč, a když se stáváme nenasytnými konzumenty a otroky soukolí trhu, který se nestará o smysl naší existence, potřebujeme si znovu uvědomit význam srdce.¹

Co máme na mysli, když říkáme „srdce“?

3. V klasické řečtině označuje výraz *kardía* to, co je v člověku, zvířeti či rostlině nejnuitnější. U Homéra označuje nejen tělesné centrum, ale také duši a duchovní jádro lidské bytosti. V *Iliadě* patří myšlení a cítění k srdci a mají k sobě velmi blízko.² Srdce se tam prezentuje jako centrum touhy a místo, kde se formují důležitá rozhodnutí člověka.³ U Platóna srdce přebírá funkci „syntézy“ rozumových sklonů každého jedince, přičemž vášně a požadavky vyšších schopností procházejí žilami

¹ Nemálo z úvah v této první kapitole se inspiroje nevydanými spisy jezuity o. Diega Farese *Il Signore lo abbia nella sua santa gloria*.

² Srv. HOMÉR, *Iliade*, 21, 441.

³ Srv. *tamtéž*, 10, 244.

a vlévají se do srdce.⁴ Již od antiky si tedy uvědomujeme, jak je důležité považovat člověka nikoli za souhrn různých schopností, ale za svět duše a těla s jednotícím středem, který všemu, co člověk prožívá, dává pozadí smyslu a orientace.

4. Bible říká, že „Boží slovo je plné života a síly (...) a pronáší soud i nad nejnuitnějšími lidskými myšlenkami a hnutími“ (Žid 4,12). Tímto způsobem k nám promlouvá o jádru, o srdci, které se skrývá za vším zdáním, dokonce i za povrchními myšlenkami, které nás matou. Emauzští učedníci během své tajemné cesty se vzkříšeným Kristem prožívali chvíle úzkosti, zmatku, zoufalství, zklamání. A přesto, mimo to všechno a navzdory všemu, se něco odehrávalo hluboko uvnitř: „Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil?“ (Lk 24,32)

5. Srdce je zároveň místem upřímnosti, kde nelze klamat ani přetvařovat se. Obvykle naznačuje skutečné úmysly člověka, to, co si skutečně myslí, čemu věří a co chce, „tajemství“, která nikomu neříká, zkratka jeho obnaženou pravdu. Srdce je to, co není ani zdání, ani lež, ale autentické, skutečné, zcela osobní. Proto se Dalila Samsona, který jí neprozradil tajemství své síly, zeptala: „Proč tvrdíš, že mě miluješ, když se mnou není tvé srdce?“ (Sdc 16,15) Teprve když jí odhalil své skryté tajemství, „viděla, že jí vyjevilo celé své srdce“ (Sdc 16,18).

6. Tato pravda o každém člověku je často skrytá pod množstvím „listí“, které ji zakrývá, a to ztěžuje dospět k jistotě poznání sebe sama a ještě více poznání druhého člověka: „Záludné je srdce, víc než vše jiné, stěžejí polepšitelné, kdo je pozná?“ (Jer 17,9) Chápeme tedy, proč nás kniha Přísloví žádá: „Zachovej v plné bdělosti své srdce, z něho tryskají zřídla života. Zbav se lživých úst, vzdal se od klamných rtů!“ (Př 4,23–24) Pouhé zdání, přetvářka a klam poškozují a převracejí srdce. Mnoho je pokusů ukázat nebo vyjádřit něco, co nejsme, avšak vše se odehrává v srdci: tam nezáleží na tom, co ukazujeme navenek nebo co skrýváme, tam jsme sami sebou. A to je základem každého solidního plánu pro náš život, protože bez srdce nelze nic hodnotného vybudovat. Zdání a lži nabízejí jen prázdnotu.

7. Jako metaforu připomenu něco, co jsem již vyprávěl při jiné příležitosti: Na masopust, když jsme byli děti, nám babička dělala koblížky z velmi řídkého těsta. Hodila ho do oleje a to těsto bobtnalo, bobtnalo... A když jsme ho začali jíst, bylo prázdné. Těmto cukrovinkám se v nářečí říkalo „lži“. Právě babička nám vysvětlila

⁴ Srv. *Timeo* 65 c–d; 70.

proč: „Ty koblížky jsou jako lži, vypadají velké, ale uvnitř nic nemají, není v nich nic opravdového, nic podstatného.“⁵

8. Místo hledání povrchního uspokojení a hraní si na někoho před ostatními je nejlepší nechat vyvstat otázky, které jsou podstatné: kdo skutečně jsem, co hledám, jaký chci dát smysl svému životu, svým rozhodnutím nebo činům, proč a za jakým účelem jsem na tomto světě, jak budu hodnotit svou existenci, až skončí, jaký smysl bych chtěl, aby mělo vše, co žiji, kým chci být před ostatními, kým jsem před Bohem. Tyto otázky mě vedou k mému srdci.

Návrat k srdci

9. V tomto tekutém světě je třeba znovu mluvit o srdci; směřovat tam, kde každý člověk, každá kategorie a stav vytvářejí svou syntézu; tam, kde mají konkrétní lidé zdroj a kořen všech svých dalších sil, přesvědčení, vášní, rozhodnutí. Pohybujeme se však ve společnosti sériových spotřebitelů, kteří žijí ze dne na den a ovládá je rytmus a hluk techniky, bez velké trpělivosti pro procesy, které vyžaduje niternost. V dnešní společnosti se člověk „nachází v nebezpečí, že ztratí svůj střed, střed sebe sama“.⁶ „Současný člověk se totiž často ocitá v situaci, kdy je otupený, rozpolcený, téměř bez vnitřního principu, který by vytvářel jednotu a harmonii v jeho bytí a jednání. Modely chování, které jsou bohužel rozšířené, přehánějí racionálně-technologický rozměr, nebo naopak rozměr instinktivní.“⁷ Chybí srdce.

10. Problém tekuté společnosti je nyní aktuální, ale znehodnocení intimního středu člověka – srdce – pochází z větší minulosti: nacházíme ho již v řeckém a předkřesťanském racionalismu, v pokřesťanském idealismu a v materialismu v jeho různých podobách. Srdce mělo v antropologii jen málo místa a pro velké filozofické myšlení je cizím pojmem. Přednost dostaly jiné pojmy, jako je rozum, vůle nebo svoboda. Jeho význam je nepřesný a v lidském životě se mu nedostalo specifického místa. Snad proto, že nebylo snadné zařadit jej mezi „jasné a zřetelné“ ideje, nebo kvůli obtížnosti spojené s poznáním sebe sama: zdá se, že nejintimnější skutečnost je pro naše poznání zároveň tou nejvzdálenější. Je tomu tak nejspíše proto, že setkání s druhým není vnímáno spolehlivě jako cesta k nalezení sebe sama, neboť myšlení opět vede k nezdravému individualismu. Mnozí se cítili jako ve svém v lépe kontrolovatelné sféře inteligence a vůle budovat své myšlenkové systémy. A tím, že se nenašlo místo pro srdce, odlišného od lidských schopností a vášní, které jsou nadto uvažované odděleně od sebe, nebyla široce rozvinuta ani

⁵ Homilie z ranní mše v Domě sv. Marty, 14. října 2016, in *L'Osservatore Romano* (15. října 2016), s. 8.

⁶ JAN PAVEL II., *Anděl Páně*, 2. července 2000, in *L'Osservatore Romano* (3.–4. července 2000), s. 4.

⁷ JAN PAVEL II., *Katecheze* (8. července 1994), in *L'Osservatore Romano* (9. července 1994), s. 5.

myšlenka osobního středu, v němž jedinou skutečností, která může vše sjednotit, je nakonec láska.

11. Pokud je srdce znehodnoceno, znehodnocujeme také to, co znamená mluvit ze srdce, jednat ze srdce, zrát a pečovat o srdce. Když se nedoceňují specifika srdce, ztrácíme odpovědi, které nám samotná inteligence nemůže dát, ztrácíme setkání s druhými, ztrácíme poezii. A ztrácíme dějiny a své příběhy, protože skutečné osobní dobrodružství je to, které je budováno ze srdce. Na konci života to je to jediné, co se bude počítat.

12. Je třeba zdůraznit, že máme srdce a že naše srdce koexistuje s jinými srdci, která mu pomáhají být „ty“. Protože nejsme schopni toto téma obšírně rozvinout, využijeme postavu z románu, Dostojevského Stavrogina.⁸ Romano Guardini ho ukazuje jako ztělesnění zla, protože jeho hlavní charakteristikou je, že nemá srdce: „Stavrogin nemá srdce; proto je jeho duch chladný a prázdný a jeho tělo se opájí leností a ‚bestiální‘ smyslností. Proto se nemůže s nikým důvěrně setkat a nikdo se s ním také skutečně neseťká. Pouze srdce totiž vytváří důvěrnost, skutečnou blízkost mezi dvěma bytostmi. Pouze srdce umí přijmout a poskytnout domov. Důvěrnost je akt, sféra srdce. Ale Stavrogin je odtažitý. (...) Nekonečně vzdálený i sám sobě, protože uvnitř sebe člověk může být jen se srdcem, nikoli s duchem. Být uvnitř sebe s duchem není v moci člověka. Nuže, pokud člověk nežije srdcem, zůstává sám sobě cizí.“⁹

13. Potřebujeme, aby se všechny činy dostaly pod „politickou nadvládu“ srdce, aby agrese a posedlé touhy našly klid ve větším dobru, které jim srdce nabízí, a v síle, kterou má proti zlu; aby se inteligence a vůle také daly do jeho služeb, cítily a zakoušely pravdy, místo aby je chtěly ovládat, jak to často dělají některé vědy; aby vůle toužila po větším dobru, které zná srdce, a aby se představitost a city také nechaly mírnit tepem srdce.

14. Dalo by se říci, že v konečném důsledku jsem svým srdcem, protože to je to, co mě odlišuje, utváří mou duchovní identitu a uvádí mě do společenství s ostatními lidmi. Algoritmus fungující v digitálním světě ukazuje, že naše myšlenky a rozhodnutí naší vůle jsou mnohem „standardnější“, než bychom si mohli myslet. Jsou snadno předvídatelné a manipulovatelné. Ne tak srdce.

⁸ *Běsi* (1873).

⁹ GUARDINI, R., *Il mondo religioso di Dostoevskij*, Brescia 1980, s. 236.

15. Je to důležité slovo pro filozofii a teologii, které usilují o celkovou syntézu. Slovo „srdce“ totiž nelze plně vysvětlit biologií, psychologií, antropologií ani žádnou jinou vědou. Je to jedno z těch původních slov, „která označují skutečnost, jež náleží celému člověku jako tělesné a duchovní osobě“.¹⁰ Biolog tedy není o nic více realista, když mluví o srdci, protože vidí jen jeho část, a celek není o nic méně skutečný, ba dokonce více. Ani abstraktní jazyk by nemohl mít stejný konkrétní a zároveň celkový význam. Jestliže nás „srdce“ vede k intimnímu středu naší osoby, umožňuje nám také poznat sebe sama v celku, a nejen v nějakém izolovaném aspektu.

16. Na druhou stranu nám tato jedinečná síla srdce pomáhá pochopit, proč se říká, že když nějakou skutečnost uchopíme srdcem, můžeme ji lépe a plněji poznat. To nás nevyhnutelně vede k lásce, jíž je toto srdce schopno, protože „láska je samotnou hlubinou skutečnosti“.¹¹ Pro Heideggera, v interpretaci tohoto současného myslitele, nezačíná filosofie čistým pojmem nebo jistotou, ale emocionálním otřesem: „Myšlení musí být emocionálně otřeseno předtím, než se pracuje s pojmy nebo během práce s nimi. Bez hlubokých emocí nemůže myšlení začít. Prvním mentálním obrazem by byla husí kůže. První, co člověka přiměje přemýšlet a ptát se, je hluboký cit. Filozofie se vždy odehrává v základním duševním rozpoložení (*Stimmung*).“¹² A zde se objevuje srdce, v němž „sídí stavy mysli, funguje jako ‚strážce stavu mysli‘. *Srdce* bez metafor naslouchá *tichému hlasu* bytí a nechává se jím mírnit a určovat“.¹³ [13]

Srdce, které spojuje fragmenty

17. Srdce zároveň umožňuje jakékoliv autentické pouto, protože vztah, který není budován srdcem, není schopen překonat roztříštěnost individualismu: zůstaly by jen dvě monády, které se sice sejdou, ale ve skutečnosti se nespojí. Anti-srdcem je společnost, kterou stále více ovládá narcismus a sebevtažnost. Nakonec dospějeme ke „ztrátě touhy“, protože druhý mizí z obzoru a my se uzavíráme do vlastního já, bez schopnosti zdravých vztahů.¹⁴ V důsledku toho se stáváme

¹⁰ RAHNER, K., *Alcune tesi per una teologia della devozione al cuore di Gesù*, in *Teologia del Cuore di Cristo*, Roma 1995, s. 60.

¹¹ RAHNER, K., *Alcune tesi per una teologia della devozione al cuore di Gesù*, in *Teologia del Cuore di Cristo*, Roma 1995, s. 61.

¹² BYUNG-CHUL HAN, *Heideggers Herz. Zum Begriff der Stimmung bei Martin Heidegger*, München 1996, s. 39.

¹³ *Tamtéž*, s. 60; srv. s. 176.

¹⁴ Srv. BYUNG-CHUL HAN, *Eros in agonia*, Milano 2019.

neschopnými přijmout Boha. Jak by řekl Heidegger, abychom mohli přijmout božské, musíme postavit „dům pro hosty“.¹⁵

18. Vidíme tedy, jak v srdci každého člověka existuje paradoxní spojení mezi sebehodnocením a otevřeností vůči druhým, mezi samotným osobním setkáním se sebou a darováním sebe sama druhým. Člověk se stává sám sebou teprve tehdy, když získá schopnost rozpoznat druhého, a setkává se s druhým, který je schopen rozpoznat a přijmout jeho vlastní identitu.

19. Srdce je také schopno sjednotit a harmonizovat osobní historii, která se zdá být roztržštěná na tisíc kousků, ale kde vše může dávat smysl. To vyjadřuje evangelium pohledem Marie, která se dívala srdcem. Uměla vést dialog se zkušenostmi tím, že o nich uvažovala ve svém srdci, dávala jim čas: dávala jim význam a uchovávala je v sobě, aby je uchovala v paměti. V evangeliu nejlépe vyjadřují to, co si myslí srdce, dvě pasáže u svatého Lukáše, které nám říkají, že Maria „to všechno uchovávala (*syneterei*) v srdci a rozvažovala o tom (*syballousa*)“ (Lk 2,19; srv. 2,51). Sloveso *syballein* (odtud „symbol“) znamená rozjímat, spojit v mysli dvě věci a zkoumat sám sebe, uvažovat, vést dialog v sobě. V Lk 2,51 *dieterei* znamená „pečlivě uchovávat“, a to, co uchovávala, nebyl jen „výjev“, který viděla, ale také to, čemu ještě nerozuměla, a přesto zůstávalo přítomné a živé, když čekala, až to všechno v jejím srdci dostane své místo.

20. Ve věku umělé inteligence nesmíme zapomínat, že ke spáse člověka je třeba poezie a lásky. To, co žádný algoritmus nikdy nebude schopen pokrýt, je například onen okamžik dětství, na který člověk s něhou vzpomíná a který se navzdory běhu let stále odehrává ve všech koutech planety. Myslím například na to, jak jsme s našimi maminkami nebo babičkami vidličkou zalepovali okraje domácích pirožek. Je to okamžik kulinářského uřednictví, na půli cesty mezi hrou a dospělostí, kdy jeden přebírá odpovědnost za práci, aby pomohl druhému. Podobně jako u této vidličky bych mohl zmínit tisíce dalších drobných detailů, které tvoří životopis každého z nás: vykouzlení úsměvu vtipem, obkreslení kresby v protisvětle okna, první hra fotbalu s hadrovým míčem, ukládání žížal do krabice od bot, sušení květin mezi stránkami knihy, péče o ptáčka, který vypadl z hnízda, splnění přání otrháváním lístků kopretiny. Všechny tyto drobné detaily, obyčejné-neobyčejné, se nikdy nevejdou mezi algoritmy. Protože vidlička, vtipy, okno, míč, krabice od bot, kniha, pták, květina... spočívají na něze uložené ve vzpomínkách srdce.

¹⁵ Srv. HEIDEGGER, M., *La poesia di Hölderlin*, Milano 1988, s. 144.

21. Jádrem každé lidské bytosti, její nevnitřnější střed, není jádrem duše, ale celého člověka v jeho jedinečné identitě, která se skládá z duše a těla. Vše je sjednoceno v srdci, které může být sídlem lásky se všemi jejími duchovními, duševními, a dokonce i tělesnými složkami. Nakonec, pokud v něm vládne láska, dosahuje člověk své identity plným a zářivým způsobem, protože každá lidská bytost byla stvořena především pro lásku, je ve svých nejhlubších vláknech stvořena k tomu, aby milovala a byla milována.

22. Proto, když vidíme, jak nové války následují jedna za druhou za spoluúčasti, tolerance či lhostejnosti ostatních zemí nebo za pouhého boje o moc kolem partikulárních zájmů, mohli bychom si myslet, že světová společnost ztrácí srdce. Stačí se podívat a poslechnout si starší ženy – z různých válčících stran – které jsou zajatkyňmi těchto ničivých konfliktů. Je srdcervoucí vidět je, jak oplakávají svá zavražděná vnoučata, nebo slyšet, jak si přejí smrt, protože ztratily domov, kde odmalička žily. Ony, které byly tak často vzorem síly a odolnosti po celý těžký a obětavý život, nyní, když se dostávají do poslední fáze své existence, nedostávají zasloužený klid, ale úzkost, strach a rozhořčení. Svalování viny na druhé toto ostudné drama neřeší. Vidět plačící babičky, aniž by to bylo nesnesitelné, je známkou světa bez srdce.

23. Když člověk přemýšlí, hledá, rozjímá o svém bytí a identitě nebo analyzuje výše zmíněné otázky; když přemýšlí o smyslu svého života a hledá Boha, když pociťuje chuť zahlédnout něco z pravdy, to všechno vyžaduje najít svůj vrchol v lásce. Díky lásce člověk cítí, že ví, proč a za jakým účelem žije. Tím vše plyne do stavu propojení a harmonie. Proto, když se člověk setkává s vlastním osobním tajemstvím, možná nejrozhodnější otázka, kterou si každý může položit, zní: Mám srdce?

Oheň

24. To má důsledky pro spiritualitu. Například teologie *Duchovních cvičení* svatého Ignáce z Loyoly má jako svůj princip *affectus*. Diskurzivní rozměr je postaven na základní vůli (s veškerou silou srdce), která dává energii a prostředky k úkolu uspořádání života. Pravidla a „přípravy dějiště“, které Ignác zavádí, fungují na základě jiného „základu“, než jsou ony – dosud neznámého srdce. Michel de Certeau poukazuje na to, že „hnutí“, o nichž svatý Ignác mluví, jsou vpádem vůle Boží a vůle vlastního srdce, která zůstává odlišná od zjevné reality. V srdci člověka začíná promlouvat něco neočekávaného, něco, co vyvěrá z nepoznatelného, odstraňuje povrchní poznání a staví se proti němu. Je to počátek nového „uspořádání života“ vycházejícího ze srdce. Nejde o racionální diskurzy, které by

člověk musel uvádět do praxe tím, že je převede do života, jako by afektivita a praxe byly pouhými důsledky závislémi na zaručeném poznání.¹⁶

25. Tam, kde se filosof zastaví se svým přemýšlením, věřící srdce miluje, adoruje, prosí o odpuštění a nabízí službu na místě, které mu Pán dá zvolit, aby ho následovalo. Tehdy si uvědomí, že je Božím „ty“ a že může být „já“, protože Bůh je pro něj „ty“. Skutečnost je taková, že pouze Pán nám nabízí, že s námi bude jednat jako s „ty“ vždy a navždy. Přijetí jeho přátelství je záležitostí srdce a konstituuje nás jako osoby v plném slova smyslu.

26. Svatý Bonaventura je autorem tvrzení, že pro to, aby člověk dobře viděl, je třeba se tázat „ne na světlo, ale na oheň“.¹⁷ A učil, že „víra je v intelektu, takže vyvolává náklonnost. Například: vědomí, že Kristus za nás zemřel, nezůstává věděním, ale nutně se stává náklonností, láskou“.¹⁸ V této perspektivě si svatý John Henry Newman zvolil za vlastní motto větu *Cor ad cor loquitur*, protože mimo veškerou dialektiku nás Pán zachraňuje tím, že k našemu srdci promlouvá ze svého Nejsvětějšího Srdce. Stejná logika znamenala, že pro něj, velkého myslitele, nebylo místem nejhlubšího setkání se sebou samým a s Pánem čtení nebo rozjímání, nýbrž dialog modlitby, od srdce k srdci, s živým a přítomným Kristem. Proto Newman nacházel v eucharistii živé Srdce Ježíšovo, schopné osvobodovat, dávat smysl každému okamžiku a vlévat člověku opravdový pokoj: „Ó nejsvětější a nejmilejší Srdce Ježíšovo, ty jsi skryto ve svaté eucharistii a zde pro nás stále pulzuješ. (...) Klaním se ti celou svou láskou a úctou, vroucí náklonností a nejpoddanější a nejrozhodnější vůlí. Ó můj Bože, když ke mně přicházíš ve svatém přijímání a děláš si ve mně svůj příbytek, dej, ať mé srdce bije v jednotě s tvým. Očist' je od všeho, co je pýchou a mondénností, co je tvrdostí a krutostí, od veškeré zvrácenosti, od veškeré neuspořádanosti, od veškeré vlašnosti. Naplň ho tak, aby ho ani každodenní události, ani okolnosti života nedokázaly rozrušit a aby ve tvé bázni a lásce našlo klid.“¹⁹

27. Před živým a přítomným Srdcem Ježíšovým naše mysl, osvícená Duchem, chápe Ježíšova slova. Tak se naše vůle dává do pohybu, aby je uskutečňovala. To by však mohlo zůstat formou samoučelného moralismu. Vnímat a zakoušet Pána

¹⁶ SRV. CERTEAU, M. DE, *Lo spazio del desiderio. Gli «Esercizi spirituali» di Loyola*, in *Il parlare angelico: figure per una poetica della lingua. Secoli XVI e XVII*, Firenze 1989, s. 95–110.

¹⁷ BONAVENTURA, *Itinerarium mentis in Deum*, VII, s. 6; *Itinerario della mente in Dio. Riconduzione delle Arti alla Teologia*, Roma 1995, s. 93.

¹⁸ BONAVENTURA, *Proemium in I Sent.*, q. 3; *Opera Omnia*, Quaracchi 1882, vol. 1, 13.

¹⁹ NEWMAN, J. H., *Meditazioni e Preghiere*, Milano 2002, s. 106.

a ctít ho je věcí srdce. Pouze srdce je schopno uvést ostatní schopnosti a vášně a celou naši osobu do postoje úcty a láskyplné poslušnosti vůči Pánu.

Svět se může změnit od srdce

28. Pouze ze srdce budou naše společenství schopna sjednotit různé inteligence a vůle a upokojit je, aby nás Duch mohl vést jako síť bratří, protože spočinutí v míru je také úkolem srdce. Kristovo Srdce je extáze, je to vycházení, dar, setkání. V něm se stáváme schopnými zdravě a šťastně navazovat vztahy a budovat v tomto světě království lásky a spravedlnosti. Naše srdce spojené s Kristovým je schopno tohoto sociálního zázraku.

29. Brát srdce vážně má sociální důsledky. Jak učí Druhý vatikánský koncil, „každý z nás se musí snažit změnit své srdce a otevřít oči celému světu a všem těm věcem, které mohou lidé společně vykonat, aby vedli lidstvo k lepšímu osudu“.²⁰ Protože „nerovnováha, kterou trpí současný svět, souvisí s onou hlubší nerovnováhou, která má kořeny v lidském srdci“.²¹ Tváří v tvář dramatům světa nás koncil vyzývá k návratu do srdce a vysvětluje, že člověk „ve svém nitru přesahuje vesmír věcí: do těchto hlubin se vrací, když se vrací k sobě samému, tam, kde na něj čeká ten Bůh, který zkoumá srdce (srv. 1Sam 16,7; Jer 17,10), tam, kde pod Božím pohledem rozhoduje o svém osudu“.²²

30. To neznamena, že se budeme příliš spoléhat sami na sebe. Budme opatrní: uvědomme si, že naše srdce není soběstačné, je křehké a zraněné. Má ontologickou důstojnost, ale zároveň musí usilovat o důstojnější život.²³ Druhý vatikánský koncil dále říká, že „kvas evangelia vzbudil a stále vzbuzuje v lidském srdci tuto nezadržitelnou potřebu důstojnosti“,²⁴ avšak k tomu, abychom žili v souladu s touto důstojností, nestačí znát evangelium nebo mechanicky dělat to, co nám přikazuje. Potřebujeme pomoc božské lásky. Vydejme se ke Kristovu Srdci, do středu jeho bytí, které je žhavou pecí božské i lidské lásky a je největší plností, jaké může lidská bytost dosáhnout. Právě tam, v tomto Srdci, konečně poznáme sami sebe a naučíme se milovat.

²⁰ *Gaudium et spes*, 82.

²¹ *Tamtéž*, 10.

²² *Tamtéž*, 14.

²³ Srv. Dikasterium pro nauku víry, deklaráce *Dignitas infinita* (2. dubna 2024), s. 8; srv. *L'Osservatore Romano*, 8. dubna 2024

²⁴ *Gaudium et spes*, 26.

31. A konečně, toto Nejsvětější Srdce je sjednocujícím principem skutečnosti, protože „Kristus je srdcem světa; jeho Pascha smrti a vzkříšení je středem dějin, které jsou díky němu dějinami spásy.²⁵ Všechna stvoření „spolu s námi a skrze nás směřují ke společnému cíli, jímž je Bůh, v transcendentní plnosti, kde vzkříšený Kristus vše objímá a osvěcuje“.²⁶ Před Srdcem Kristovým prosím Pána, aby se znovu slitoval nad touto zraněnou zemí, kterou si přál obývat jako jeden z nás. Kéž vylije poklady svého světla a lásky, aby náš svět, který prožívá války, sociálně-ekonomickou nerovnováhu, konzumní způsob života a antihumánní využívání technologií, znovu získal to nejdůležitější a nejpotřebnější: srdce.

II. GESTA A SLOVA LÁSKY

32. Kristovo Srdce, symbol osobního středu, z něhož proudí jeho láska k nám, je živým jádrem prvního hlásání. Tam je původ naší víry, zdroj, který udržuje křesťanské přesvědčení při životě.

Gesta, která odrážejí srdce

33. Způsob, jakým nás miluje, nechtěl Kristus příliš objasňovat slovy. Ukázal to svými gesty. Pozorováním jeho jednání můžeme objevit, jak se chová ke každému z nás, i když je pro nás těžké ho vnímat. Hledejme tedy tam, kde to naše víra může rozpoznat: v evangeliu.

34. Evangelium říká, že Ježíš „do vlastního přišel“ (Jan 1,11). Jeho vlastní jsme my, protože on s námi nezachází jako s něčím cizím. Zachází s námi jako se svými, které střeží s péčí, s láskou. Zachází s námi jako se svými. Ne v tom smyslu, že bychom byli jeho otroky, to On sám popírá: „Už vás nenazývám služebníky.“ (Jan 15,15) To, co přináší, je vzájemná sounáležitost přátel. On přišel, překonal všechny vzdálenosti, učinil se nám tak blízkým jako ty nejjednodušší a nejjednodušší věci naší existence. Ve skutečnosti má ještě jedno jméno, které zní „Emanuel“ a znamená „Bůh s námi“, Bůh blízký našemu životu, žijící mezi námi. Boží Syn se vtělil a „sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka“ (Flp 2,7).

35. To je zřejmé, když ho vidíme jednat. Stále nás hledá, stále je nablízku, stále je otevřený setkání. Rozjímáme o něm, když se zastaví, aby se dal do řeči se Samaritánkou u studny, kam šla pro vodu (srv. Jan 4,5–7). Vidíme ho, když se pozdě v noci setkává s Nikodémem, který se bál nechat se spatřit ve společnosti Ježíše

²⁵ JAN PAVEL II., *Anděl Páně*, 28. července 1998, in *L'Osservatore Romano* (30. července – 1. srpna 1998), s. 7.

²⁶ FRANTIŠEK, encyklika *Laudato si'* (24. března 2015), 83, in AAS 107 (2015), 880.

(srv. Jan 3,1-2). Obdivujeme ho, když si bez ostychu nechá umýt nohy od prostitutky (srov. Lk 7,36-50); když z očí do očí říká cizoložné ženě: „Já tě neodsuzuji“ (Jan 8,11); nebo když čelí lhostejnosti svých učedníků a slepci na cestě s láskou říká: „Co chceš, abych pro tebe udělal?“ (Mk 10,51) Kristus ukazuje, že Bůh je blízkost, soucit a něha.

36. Když uzdravoval, nejraději tak činil dotykem: „Vztáhl ruku a dotkl se ho“ (Mt 8,3); „Dotkl se jeho ruky“ (Mt 8,15); „Dotkl se jeho očí.“ (Mt 9,29) Neváhal uzdravovat nemocné dokonce svými slinami (srv. Mk 7,33), jako matka, aby ho necítili ve svém životě jako cizího. Vždyť „Pán zná tu krásnou vědu o pohlazení. Boží něha: nemiluje nás slovy, ale přichází k nám blízko a tím, že je nám nablízku, nám dává svou lásku se vsí možnou něhou“.²⁷

37. Protože je pro nás těžké důvěřovat, neboť jsme byli zraněni tolika lžemi, agresemi a zklamáními, šeptá nám do ucha: „Odvahu, synu“ (srv. Mt 9,2), „Buď dobré myslí, dcero“ (srv. Mt 9,22). Jde o to překonat strach a uvědomit si, že s ním nemáme co ztratit. K Petrovi, který nedůvěřoval, „Ježíš hned vztáhl ruku, zachytil ho a řekl mu: Malověrný, proč jsi pochyboval?“ (Mt 14,31) Neboj se. Nechej ho, ať se k tobě přiblíží, ať si sedne vedle tebe. Pochybovat můžeme o mnoha lidech, ale o něm ne. A nezastavuj se kvůli svým hříchům. Vzpomeň si, že s Ježíšem „sedělo u stolu mnoho hříšníků“ (srv. Mt 9,10) a On se nad žádným z nich nepohoršoval. Náboženská elita si stěžovala a považovala ho za „žrouta a pijana, přítele celníků a hříšníků“ (Mt 11,19). Když farizeové kritizovali tuto jeho blízkost k lidem považovaným za nízké nebo hříšné, Ježíš jim řekl: „Milosrdenství chci, a ne obět.“ (Mt 9,13)

38. Tentýž Ježíš dnes čeká na to, až mu dáte příležitost, aby osvětlil vaši existenci, aby vás povznesl a naplnil svou mocí. Před svou smrtí totiž řekl svým učedníkům: „Nenechám vás sirotky. (Zase) k vám přijdu. Ještě krátký čas, a svět mě už neuvidí, ale vy mě zas uvidíte.“ (Jan 14,18-19) On si vždy najde způsob, jak se projevit ve vašem životě, abyste se s ním mohli setkat.

Pohled

39. Evangelium vypráví, že k němu přišel bohatý muž plný ideálů, ale bez síly změnit svůj život. Tehdy „Ježíš na něho pohlédl s láskou“ (Mk 10,21). Dokážete si představit ten okamžik, to setkání očí tohoto muže s Ježíšovým pohledem? Když tě volá, když tě zve na misii, nejprve se na tebe podívá, zkoumá hlubiny tvé bytosti,

²⁷ FRANTIŠEK, Homilie při ranní mši v Domě svaté Marty, 7. července 2013, in *L'Osservatore Romano* (8. července 2013), s. 8.

vnímá a zná vše, co je v tobě, upírá na tebe svůj pohled: „Když se ubíral podél Galilejského moře, uviděl dva bratry – Šimona, zvaného Petr, a jeho bratra Ondřeje, jak vrhají síť do moře; byli totiž rybáři. (...) A jak šel odtamtud dál, uviděl jiné dva bratry.“ (Mt 4,18.21)

40. Mnohé texty evangelií nám ukazují, že Ježíš věnuje veškerou svou pozornost lidem, jejich starostem, jejich utrpení. Například: „Když viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře.“ (Mt 9,36) Když se nám zdá, že si nás nikdo nevšímá, že nikoho nezajímá, co se s námi děje, že nejsme pro nikoho důležití, on je k nám pozorný. Právě na to upozornil Natanaela, který stál osamocen a pohroužen do sebe: „Natanael se ho zeptal: „Odkud mě znáš?“ Ježíš mu odpověděl: „Viděl jsem tě dříve, než tě Filip zavola, když jsi byl pod fíkovníkem.“ (Jan 1, 48)

41. Právě proto, že je k nám pozorný, je schopen rozpoznat každý tvůj dobrý úmysl, každý tvůj malý dobrý skutek. Evangelium vypráví, že „spatřil také jednu chudou vdovu, jak darovala dvě drobné mince“ (Lk 21,2), a hned na to upozornil své apoštoly. Ježíš věnuje pozornost takovým způsobem, že obdivuje dobré věci, které u nás rozpoznává. Když se k němu setník s naprostou důvěrou modlil, „když ho poslouchal, Ježíš žasl“ (srv. Mt 8,10). Jak je dobré vědět, že pokud ostatní ignorují naše dobré úmysly nebo dobré věci, které dokážeme udělat, Ježíš je nepřehlédne, ba naopak je obdivuje.

42. Jako člověk se to naučil od Marie, své matky. Ona, která o všem starostlivě uvažovala a „uchovávala to ve svém srdci“ (Lk 2,19.51), ho spolu se svatým Josefem od útlého věku učila být pozorným.

Slova

43. Ačkoli v Písmu máme jeho slovo vždy živé a aktuální, někdy k nám Ježíš promlouvá vnitřně a volá nás, aby nás zavedl na to nejlepší místo. A tím nejlepším místem je jeho Srdce. Vyzývá nás, abychom vstoupili tam, kde můžeme načerpat sílu a pokoj: „Pojďte ke mně všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím.“ (Mt 11,28) Proto učil své učedníky: „Zůstaňte ve mně.“ (Jan 15,4)

44. Slova, která Ježíš pronesl, ukazují, že jeho svatost nevyklučuje city. Při některých příležitostech se v nich projevovala vášnivá láska, která pro nás trpí, je dojatá, naříká, dokonce až k slzám. Je zřejmé, že běžné starosti a úzkosti lidí, jako je únava nebo hlad, ho nenechávaly lhostejným: „Je mi líto zástupu, (...) nemají co jíst. (...) Cestou je opustí síly, vždyť někteří z nich jsou zdaleka.“ (Mk 8,2–3)

45. Evangelium neskryvá Ježíšovy city k Jeruzalému, milovanému městu: „Když se přiblížil k Jeruzalému a uviděl město, zaplakal nad ním“ (Lk 19,41) a vyjádřil své největší přání: „Kéž bys v tento den poznalo i ty, co je pro tebe k pokoji!“ (Lk 19,42) Ačkoli ho evangelisté někdy představují jako mocného nebo slavného, neopomíjejí ukázat jeho pocity tváří v tvář smrti a zármutku jeho přátel. Než vypráví, že před Lazarovým hrobem „Ježíš zaplakal“ (Jan 11,35), evangelium se pozastavuje nad tím, že „Ježíš miloval Martu a její sestru i Lazara“ (Jan 11,5), a že když viděl Marii a ty, kdo plakali s ní, „v duchu byl hluboce dojat a zachvěl se“ (Jan 11,33). Vyprávění nenechává nikoho na pochybách, že šlo o upřímný pláč pramenící z vnitřního vroucího citu. Konečně nezastírá ani Ježíšovu úzkost před vlastní násilnou smrtí z rukou těch, které tolik miloval: „Pak se ho zmocnila hrůza a úzkost.“ (Mk 14,33), dokonce až do té míry, že řekl: „Má duše je smutná až k smrti“ (Mk 14,34). Tento vnitřní neklid je v celé své síle vyjádřen ve výkřiku Ukřižovaného: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Mk 15,34)

46. To vše se na první pohled může zdát jako pouhý náboženský romantismus. Je to však věc závažnější a rozhodnější. Svůj nejvyšší výraz nachází v Kristu přibitým na kříž. To je nejvýmluvnější slovo lásky. Není to prázdná skořápka, není to čistý sentiment, není to duchovní únik. Je to láska. Proto svatý Pavel, když hledal správná slova, kterými by vysvětlil svůj vztah ke Kristu, řekl: „On mě miloval a za mě se obětoval.“ (Gal 2,20) To bylo jeho největší přesvědčení: vědět, že je milován. Kristovo sebeobětování na kříži ho uchvátilo, ale mělo smysl jen proto, že existovalo něco ještě většího než právě tento dar: „On mě miloval.“ Když mnozí lidé hledali spásu, útěchu nebo bezpečí v různých náboženských nabídkách, Pavel, zasažený Duchem, dokázal pohlédnout dál a žasnout nad tím největším a nejpodstatnějším: „On mě miloval.“

47. Po rozjímání o Kristu a pohledu na to, co nám jeho gesta a slova umožňují vidět z jeho Srdce, si nyní připomeňme, jak o svatém tajemství Pánova Srdce uvažuje Církev.

III. TOTO JE SRDCE, KTERÉ TOLIK MILOVALO

48. Úcta ke Kristovu Srdci není uctíváním orgánu odděleného od Ježíšovy osoby. To, co kontemplujeme a uctíváme, je celý Ježíš Kristus, Boží Syn, který se stal člověkem, představovaný jeho obrazem, v němž je zvláště jeho srdce. V tomto případě je tělesné srdce bráno jako obraz či privilegované znamení nejvnitřnějšího středu vtěleného Syna a jeho lásky, zároveň božské i lidské, protože více než

kterýkoli jiný úd jeho těla je „přirozeným ukazatelem, tj. symbolem jeho nesmírné lásky“.²⁸

Adorace Krista

49. Je třeba zdůraznit, že se k osobě Krista vztahujeme v přátelství a adoraci, přitahování láskou, kterou představuje obraz jeho Srdce. Uctíváme tento obraz, který ho představuje, ale adorace směřuje pouze k živému Kristu, v jeho božství a v celém jeho lidství, abychom se nechali obejmout jeho lidskou a božskou láskou.

50. Je jisté, že nad použitý obraz předmětem klanění je živé Srdce Kristovo – nikdy ne obraz –, protože je součástí jeho nejsvětějšího a vzkříšeného těla, neoddělitelné od Božího Syna, který ho přijal na věky. Je uctíván jako „Srdce osoby Slova, s nímž je nerozlučně spojen“.²⁹ Neklaníme se mu izolovaně, ale tak, že s tímto Srdcem žije, miluje a přijímá naši lásku sám vtělený Syn. Proto je každý úkon lásky či adorace jeho Srdce ve skutečnosti „skutečně a reálně věnován samotnému Kristu“,³⁰ neboť tento obraz spontánně odkazuje zpět k němu a je „symbolem a výmluvným obrazem nekonečné lásky Ježíše Krista“.³¹

51. Proto by si nikdo neměl myslet, že nás tato pobožnost může oddělit nebo odvést od Ježíše Krista a jeho lásky. Spontánním a přímým způsobem nás směřuje k němu a jen k němu, který nás volá k vzácnému přátelství dialogu, náklonnosti, důvěře, adoraci. Tento Kristus s probodeným a horoucím srdcem je tentýž, který se z lásky narodil v Betlémě; je to ten, který procházel Galileou a uzdravoval, rozdával pohlázení, vyléval milosrdenství; je to ten, který nás miloval až do krajnosti, když otevřel svou náruč na kříži. A konečně je to tentýž, který vstal z mrtvých a slavně žije mezi námi.

Uctívání jeho obrazu

52. Je třeba poznamenat, že obraz Krista se srdcem, ačkoli v žádném případě není předmětem uctívání, není jedním z mnoha, které bychom si mohli vybrat. Není to něco vymyšleného u psacího stolu nebo nakresleného umělcem, „není to vymyšlený symbol, je to skutečný symbol, který představuje střed, zdroj, z něhož vytryskla spása pro celé lidstvo“.³²

²⁸ PIUS XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), I, in AAS 48 (1956), s. 316.

²⁹ PIUS VI., *Auctorem fidei* (28. srpna 1794), 63, in DH, s. 2663.

³⁰ LEV XIII., encyklika *Annum Sacrum* (25 maggio 1899): AAS 31 (1898–1899), 649.

³¹ *Tamtéž*, «Inest in Sacro Corde symbolum atque expressa imago infinitae Iesu Christi caritatis».

³² FRANTIŠEK, *Anděl Páně*, 9. července 2013, in *L'Osservatore Romano* (10.–11. července), s. 8.

53. Existuje univerzální lidská zkušenost, která činí takový obraz jedinečným. Není totiž pochyb o tom, že v průběhu dějin a v různých částech světa se srdce stalo symbolem nejosobnější důvěrnosti a také náklonnosti, citu a schopnosti milovat. Mimo jakékoli vědecké vysvětlení vyjadřuje ruka položená na srdci přítele zvláštní náklonnost; když se člověk zamiluje a je v blízkosti milované osoby, zrychlí se mu tep srdce; když ho milovaná osoba opustí nebo podvede, pocítuje silný tlak na srdce. Koneckonců, aby člověk vyjádřil, že je něco upřímné, že to skutečně vychází z nitra člověka, říká: „Říkám ti to ze srdce“. Básnický jazyk nemůže ignorovat sílu těchto prožitků. Je proto nevyhnutelné, že srdce v průběhu dějin dosáhlo jedinečné, nikoli pouze konvenční symbolické schopnosti.

54. Je tedy pochopitelné, že si církve vybrala obraz srdce, aby znázornil lidskou a božskou lásku Ježíše Krista a nejvnitřnější jádro jeho osoby. Nicméně i když kresba srdce s plameny ohně může být výmluvným symbolem připomínajícím Ježíšovu lásku, je vhodné, aby toto srdce bylo součástí obrazu Ježíše Krista. O to významnější je jeho výzva k osobnímu vztahu, setkání a dialogu.³³ Tento uctívaný obraz Krista, na němž vyniká jeho milující srdce, má zároveň pohled, který vyzývá k setkání, k dialogu, k důvěře; má silné ruce schopné nás podepřít; má ústa, která nás oslovují jedinečným a velmi osobním způsobem.

55. Srdce má tu přednost, že není vnímáno jako samostatný orgán, ale jako intimní sjednocující centrum a zároveň jako výraz celku člověka, což u jiných orgánů lidského těla neplatí. Je-li intimním středem celku osoby, a tedy částí, která představuje celek, můžeme jej snadno zkreslit, pokud o něm uvažujeme odděleně od postavy Pána. Obraz srdce nás musí vztahovat k celku Ježíše Krista v jeho jednotícím středu a zároveň nás z tohoto jednotícího středu musí orientovat na kontemplaci Krista v celé kráse a bohatství jeho lidství a božství.

56. To přesahuje přitažlivost, kterou mohou mít různé realizované obrazy Kristova Srdce, protože před obrazy Krista „nesmíme vkládat v ně důvěru ani je o něco žádat, jak to dělali pohané v dávných dobách“, ale „skrže obrazy, které líbáme a před kterými odkrýváme hlavy a klaníme se, je to Kristus, kterého uctíváme“.³⁴

³³ Lze tedy pochopit, proč církve zakázala klást na oltář vyobrazení samotného Ježíšova nebo Mariina srdce (srv. Odpověď Kongregace obřadů P. Charlesi Lecoqovi, P.S.S., 5. dubna 1879: *Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum ex actis ejusdem collecta*, sv. III, 107–108, č. 3492). Mimo liturgii, „pro soukromou zbožnost“ (*tamtéž*), lze symboliku srdce používat jako didaktický výraz, estetickou figuru či emblém vybízející k přemýšlení o Kristově lásce, ale vystavujeme se riziku, že srdce budeme brát jako předmět adorace či duchovního dialogu odděleně od Kristovy osoby. Další podobnou odpověď poskytla kongregace 31. března 1887 (zde s. 187, č. 3673).

³⁴ Ekumenický koncil v Tridentu, sezení XXV, *dekret Mandat Sancta Synodus* (3.12.1563), DH, 1823.

57. Některé z těchto obrazů se nám navíc mohou zdát nepřitažlivé a nemusí nás příliš pohnout k lásce a modlitbě. To je však druhotné, protože obraz je pouze podněcujícím tvarem, a jak by řekli na Východě, člověk by neměl zírat na prst ukazující na měsíc. Zatímco eucharistie je skutečná přítomnost, kterou je třeba uctívat, v tomto případě je to jen obraz, který ač je požehnaný, nás vybízí jít dál, vede nás k tomu, abychom pozvedli svá srdce k Srdci živého Krista a sjednotili je s ním. Uctívání obraz zve, naznačuje, podněcuje, abychom věnovali čas setkání s Kristem a uctívali ho, jak uznáme za lepší. Takto se při pohledu na obraz stavíme před Krista a před ním se „shromažďuje láska, kontempluje tajemství a v tichu ho zakouší“.³⁵

58. Po tom všem nesmíme zapomínat, že obraz srdce k nám promlouvá o lidském těle, o zemi, a proto k nám promlouvá také o Bohu, který chtěl vstoupit do našich dějinných podmínek, učinit se dějinným a sdílet naši pozemskou cestu. Abstraktnější nebo stylizovanější způsob zbožnosti nebude nutně věrnější evangeliu, protože v tomto citlivém a přístupném znamení se projevuje způsob, jakým se Bůh chtěl zjevit a přiblížit.

Vnímavá láska

59. Láska a srdce se nemusí nutně shodovat, protože v lidském srdci může vládnout nenávisť, lhostejnost, sobectví. Plného lidství však nedosáhneme, pokud nevystoupíme sami ze sebe, a sami sebou se plně nestáváme, pokud nemilujeme. Intimní střed naší osoby, stvořené pro lásku, tedy uskutečňuje Boží plán jen tehdy, když miluje. Symbol srdce tedy zároveň symbolizuje lásku.

60. Věčný Boží Syn, který mě bezmezně přesahuje, mě chtěl milovat i lidským srdcem. Jeho lidské city se stávají svátostí nekonečné a definitivní lásky. Jeho srdce tedy není fyzickým symbolem vyjadřujícím pouze duchovní skutečnost nebo skutečnost oddělenou od hmoty. Pohled obrácený k Pánovu Srdci kontempluje fyzickou skutečnost, jeho lidské tělo, a to umožňuje, aby Kristus měl lidské city a pocity jako my, i když plně proměněné jeho božskou láskou. Zbožnost musí sahat k nekonečné lásce osoby Božího Syna, ale je třeba potvrdit, že je neoddělitelná od jeho lidské lásky, a obraz jeho tělesného Srdce nám v tom pomáhá.

61. Jestliže je i dnes srdce v lidovém cítění vnímáno jako citové centrum každé lidské bytosti, pak právě ono nejlépe označuje božskou lásku Kristovu, navždy

³⁵ 5. generální konference latinskoamerického a karibského episkopátu, *dokument z Aparecidy* (29.6.2007), č. 259.

a nerozlučně spojenou s jeho celistvě lidskou láskou. Již Pius XII. připomněl, že Boží slovo, kde popisuje „lásku Srdce Ježíše Krista, nezahrnuje pouze božskou lásku, ale vztahuje se i na city lidské náklonnosti. (...) Proto Srdce Ježíše Krista, hypostaticky spojené s božskou Osobou Slova, muselo nepochybně pulzovat láskou a každou jinou citlivou náklonností“.³⁶

62. U církevních otců, tváří v tvář některým, kteří popírali nebo relativizovali pravé Kristovo lidství, nacházíme silné potvrzení konkrétní a hmatatelné skutečnosti Pánových lidských citů. Tak svatý Basil zdůrazňuje, že vtělení Páně není něco vymyšleného, ale že „Pán vlastnil přirozené náklonnosti.“³⁷ Svatý Jan Zlatoústý nabízí příklad: „Kdyby neměl naši přirozenost, neprožíval by kolikrát smutek“.³⁸ Svatý Ambrož uvádí: „Protože přijal duši, přijal i vášně duše.“³⁹ A svatý Augustin představuje lidské náklonnosti jako skutečnost, která jakmile ji Kristus přijal, už není životu milosti cizí: „Pán Ježíš přijal všechny tyto důsledky vlastní lidské slabosti (jako přijal tělesnou smrt), ne z nutnosti, která mu byla uložena, ale z vůle milosrdenství. (...) Proto kdyby se někomu stalo, že by byl zarmoucen a trpěl uprostřed lidských pokušení, neměl by se proto považovat za opuštěného Kristovou milostí.“⁴⁰ Konečně svatý Jan Damašský věří, že tato skutečná afektivní zkušenost Krista v jeho lidství je důkazem toho, že na sebe vzal naši přirozenost zcela, a ne částečně, aby ji vykoupil a celou proměnil. Kristus tedy přijal všechny prvky, které tvoří lidskou přirozenost, aby všechny mohly být posvěceny.⁴¹

63. Stojí za to zde navázat na úvahu teologa, který uznává, že „pod vlivem řeckého myšlení teologie dlouho odsouvala tělo a city do světa ‚před-lidského‘, toho co je níže než lidství nebo co je pokušení pravého lidství; avšak co teologie nevyřešila teoreticky, vyřešila spiritualita prakticky. Ona a lidová religiozita udržovaly při životě vztah k tělesným, duševním a historickým aspektům Ježíše. Křížová cesta, úcta k jeho ranám, spiritualita drahocenné Krve, úcta k Ježíšovu Srdci, eucharistická praxe (...). To vše vyplnilo mezery v teologii tím, že živilo představitost a srdce, lásku a něhu ke Kristu, naději a paměť, touhu a nostalgii. Rozum a logika se vydaly jinými cestami“.⁴²

Trojí láska

³⁶ Pius XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), I, in AAS 48 (1956), č. 323–324.

³⁷ *List* 261, 3, in PG 32, 972.

³⁸ *In Io. homil.*, 63, 2 in PG 59, 350.

³⁹ *De fide ad Gratianum*, II, 7, 56, in PL 16, 594 (ed. 1880).

⁴⁰ *Enarr. in Ps.*, 87, 3, in PL 37, 1111.

⁴¹ *Srv. De fide orth.* 3, 6.20, in PG 94, 1006.1081.

⁴² GONZÁLEZ DE CARDEDAL, O., *La entraña del cristianismo*, Salamanca 2010, s. 70–71.

64. Nezastavujeme se ani u jeho pouhých lidských citů, jakkoli jsou krásné a dojemné, protože při kontemplaci Kristova Srdce poznáváme, jak se v jeho ušlechtilých a zdravých citech, v jeho něze, v živosti jeho lidského citu projevuje celá pravda jeho božské a nekonečné lásky. Benedikt XVI. to vyjádřil takto: „Z nekonečného horizontu své lásky chtěl Bůh vstoupit do hranic dějin a lidského údělu, vzal si tělo a srdce; abychom mohli kontemplotvat nekonečného v konečném, neviditelného a nevýslovného tajemství v lidském Srdci Ježíše Nazaretského a setkat se s ním.“⁴³

65. V obraze Srdce Páně je skutečně obsažena trojí láska, která nás oslňuje. Především nekonečná božská láska, kterou nacházíme v Kristu. Pomysleme však také na duchovní rozměr Pánova lidství. Z tohoto hlediska je Srdce „symbolem oné nejrůznější lásky, která, vlitá do jeho duše, tvoří vzácné obdarování jeho lidské vůle“. A konečně „je symbolem jeho citové lásky“.⁴⁴

66. Tyto tři lásky nejsou oddělené schopnosti, které by fungovaly paralelně nebo nesouvisle, ale působí a vyjadřují se společně a v neustálém proudu života: „Ve světle víry, díky níž věříme, že v osobě Krista existuje spojení mezi lidskou a božskou přirozeností, je naše mysl schopna si představit velmi úzké vazby, které existují mezi citovou láskou tělesného srdce Ježíše a jeho dvojí duchovní láskou, lidskou a božskou.“⁴⁵

67. Proto když vstoupíme do Srdce Kristova, cítíme se milováni lidským srdcem, plným citů a náklonnosti, jako je naše vlastní. Jeho lidská vůle nás svobodně miluje a tato duchovní vůle je plně osvícena milostí a láskou. Když dosáhneme hloubky tohoto Srdce, zaplaví nás nezměrná sláva jeho nekonečné lásky jako věčného Syna, kterou už nemůžeme oddělit od jeho lidské lásky. Právě v jeho lidské lásce, a ne tím, že se od ní odvrátíme, nacházíme jeho božskou lásku: nacházíme „nekonečno v konečném“.⁴⁶

68. Je stálým a definitivním učením Církve, že naše uctívání jeho osoby je jedno a totéž a neoddělitelně zahrnuje jak jeho božskou, tak lidskou přirozenost. Církev od pradávna učí, že musíme „uctívat jednoho a téhož Krista, Syna Božího a člověka, ve dvou neoddělitelných a nerozdělených přirozenostech“.⁴⁷ A to „jedním

⁴³ BENEDIKT XVI., *Anděl Páně*, 1. července 2008, in *L'Osservatore Romano* (2.–3. července 2008), s. 1.

⁴⁴ PIUS XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), I, in AAS 48 (1956), č. 327–328.

⁴⁵ *Tamtéž*, 28, in AAS 48 (1956), 343–344.

⁴⁶ BENEDIKT XVI., *Anděl Páně*, 1. července 2008, in *L'Osservatore Romano* (2.–3. července 2008), s. 1.

⁴⁷ VIGILIUS, Cost. *Inter innumeras sollicitudines* (14.5.553), in DH, 420.

uctíváním (...), protože Slovo se stalo tělem“.⁴⁸ V žádném případě není Kristus „uctíván ve dvou přirozenostech, z nichž by se zaváděla dvojí uctívání“, ale „vtělený Bůh Slovo se svým vlastním tělem je uctíván jedinou úctou“.⁴⁹

69. Svatý Jan od Kříže chtěl vyjádřit, že v mystické zkušenosti není nezměrná láska vzkříšeného Krista pocítována jako něco pro náš život cizího. Nekonečno se nějakým způsobem snižuje, abychom skrze otevřené Srdce Kristovo mohli prožít skutečně vzájemné setkání lásky: „Je totiž možné, aby pták, který létá nízko, chytil vznešeného orla, letícího velmi vysoko, jestliže ten, touže být chycen, se sníží“.⁵⁰ A vysvětluje, že „když vidí nevěstu zraněnou svou láskou a slyší její sténání, je zraněn její láskou, neboť mezi milenci je zranění jednoho zraněním druhého a jediný je cit, který mají“.⁵¹ Tento mystik chápe symbol Kristova zraněného boku jako výzvu k plnému sjednocení s Pánem. On je jako zraněný jelen – zraněný, když jsme se ještě nenechali dotknout jeho láskou – jenž sestupuje k vodním proudům, aby uhasil žízeň, a nachází útěchu pokaždé, když se k němu obracíme: „Otoč se, holubičko, protože jelen je zraněný, na kopci se vynoří ze stínu, vánek tvého letu, hledá osvěžení“.⁵²

Trojiční perspektivy

70. Úcta k Ježíšovu Srdci je výrazně kristologická; je to přímá kontemplace Krista, která vybízí ke spojení s ním. Je to legitimní, máme-li na paměti, co žádá List Židům: abychom běželi svůj závod „s pohledem upřeným na Ježíše“ (srv. Žid 12,2). Nemůžeme však přehlížet, že Ježíš se zároveň představuje jako cesta k Otci: „Já jsem cesta (...). Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.“ (Jan 14,6) On nás chce vést k Otci. Proto nás hlásání církve od počátku nemá přimět zastavit se u Ježíše Krista, ale vede nás k Otci. Je to On, kdo nakonec jako původní plnost musí být oslaven.⁵³

71. Zastavme se například u Listu Efezanům, kde můžeme silně a jasně vidět, jak je naše uctívání adresováno Otci: „Klekám na kolena před Otcem.“ (Ef 3,14) „Jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, proniká všechny a je ve všech.“ (Ef 4,6) „Děkujte stále Bohu Otci za všechno ve jménu našeho Pána Ježíše Krista.“ (Ef 5,20) Otec je ten, „pro něhož jsme tu i my“ (1Kor 8,6). Proto svatý Jan Pavel II. řekl, že

⁴⁸ Ekumenický koncil v Efezu, *Anatémata Cyrila Alexandrijského*, 8, in DH, 259.

⁴⁹ Druhý ekumenický koncil v Konstantinopoli, sezení VIII (2.6.553), Can. 9, in DH, 431.

⁵⁰ JAN OD KŘÍŽE, *Cantico spirituale A*, Strofa 22, 4, in *Opere*, Roma 1979, 919.

⁵¹ *Tamtéž*, verš 12, 8, in *Opere*, cit., s. 881.

⁵² *Tamtéž*, verš 12,1, s. 878.

⁵³ „Pro nás je jeden Bůh: Otec, od něhož pochází všechno a pro něhož jsme tu i my.“ (1Kor 8,6). „Bohu, našemu Otci, buď sláva na věčné věky! Amen.“ (Flp 4,20) „Buď veleben Bůh, Otec našeho Pána Ježíše Krista, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy.“ (2Kor 1,3).

„celý křesťanský život je jako velká pouť do Otcova domu“.⁵⁴ Právě to prožíval svatý Ignác Antiochijský na cestě mučednictví: „Živá voda ve mně mluví a říká mi: Pojď k Otci!“⁵⁵

72. Je především Otcem Ježíše Krista: „Buď pochválen Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista.“ (Ef 1,3) On je „Bůh našeho Pána Ježíše Krista, Otec slávy“ (Ef 1,17). Když se Syn stal člověkem, všechny tužby a touhy jeho lidského srdce směřovaly k Otci. Vidíme-li, jak se Kristus odvolával na Otce, můžeme pochopit tuto fascinaci jeho lidského srdce, tuto dokonalou a stálou orientaci na Otce.⁵⁶ Jeho dějiny na této naší zemi byly putováním, které v jeho lidském srdci pocítovalo neustálé povolání jít k Otci.⁵⁷

73. Víme, že aramejské slovo, kterým oslovil Otce, bylo „Abba“, což znamená „tatínek, otec“. V jeho době některým tato familiárnost vadila (srv. Jan 5,18). Je to výraz, který Ježíš použil při komunikaci s Otcem, když se objevila úzkost ze smrti: „Abba (tatínku)! Tobě je všechno možné; odejmi ode mě tento kalich! Avšak ne co já chci, ale co ty chceš.“ (Mk 14,36) Vždy se uznával jako Otcem milovaný: „Ty jsi mě miloval před založením světa“ (Jan 17, 24). A Ježíš byl ve svém lidském srdci nadšený, když slyšel, jak mu Otec říká: „Ty jsi můj milovaný Syn, v tobě mám zalíbení“ (Mk 1,11).

74. Čtvrté evangelium říká, že věčný Otcův Syn byl vždy „v náruči Otcově“ (Jan 1,18).⁵⁸ Svatý Irenej tvrdí, že „Boží Syn vždy existoval v přítomnosti Otce“.⁵⁹ A Origenes tvrdí, že Syn setrvává „v nepřetržité kontemplaci Otcovy hlubiny“.⁶⁰ Proto když se Syn stal člověkem, strávil celé noci v modlitebním spojení s milovaným Otcem na vrcholu hory (srv. Lk 6,12). Řekl: „Musím být v tom, co je mého Otce.“ (Lk 2,49) Podívejme se na jeho projevy chvály: „Zajásal v Duchu svatém a řekl: „Velebím tě, Otče, Pane nebe a země.“ (Lk 10,21) A jeho poslední slova plná důvěry zněla: „Otče, do tvých rukou poroučím svého ducha!“ (Lk 23,46)

75. Obrátíme nyní svůj pohled k Duchu Svatému, který naplňuje Kristovo Srdce a hoří v něm. Jak totiž řekl svatý Jan Pavel II., Kristovo Srdce je „mistrovským dílem

⁵⁴ Apoštolský list *Tertio millennio adveniente* (10.11.1994), 49, in AAS 87 (1995), 35.

⁵⁵ *Ad Rom.*, 7, in PG 5, 694.

⁵⁶ „Ať svět pozná, že miluji Otce.“ (Jan 14,31). „Já a Otec jedno jsme.“ (Jan 10,30). „Já jsem v Otci a Otec je ve mně.“ (Jan 14,10)

⁵⁷ „Jdu k Otci.“ (*pros ton Patéra*, Jan 16,28). „Jdu k tobě.“ (*pros se*, Jan 17,11).

⁵⁸ „*Eis ton kolpon tou Patrós.*“

⁵⁹ *Adv. Haer.*, III, 18, 1, in PG 7, 932.

⁶⁰ *In Joh.*, II, 2, in PG 14, 110.

Ducha Svatého“.⁶¹ Není to jen věc minulosti, protože „v Kristově Srdci je živé působení Ducha Svatého, jemuž Ježíš připsal inspiraci svého poslání (srv. *Lk* 4,18; *Iz* 61,1) a jehož seslání přislíbil při Poslední večeři. Je to Duch, který pomáhá pochopit bohatství znamení Kristova probodeného boku, z něhož vzešla církev (srv. *Sacrosanctum Concilium*, 5)“.⁶² Nakonec „pouze Duch Svatý před námi může otevřít tuto plnost ‚vnitřního člověka‘, která se nachází v Kristově Srdci. Jedině on může způsobit, že naše lidské srdce bude z této plnosti postupně čerpat sílu“.⁶³

76. Pokusíme-li se proniknout do tajemství působení Ducha, uvidíme, že v nás vzdychá a říká „Abba“: „A protože jste synové, poslal nám Bůh do srdce Ducha svého Syna, Ducha, který volá: Abba, Otče!“ (Gal 4,6) Vždyť „spolu s naším duchem to potvrzuje sám Duch Svatý, že jsme Boží děti.“ (Řím 8,16) Působení Ducha Svatého v lidském srdci Krista neustále vyvolává tuto přitažlivost k Otci. A když nás milostí spojuje s Kristovými city, činí nás účastnými na vztahu Syna k Otci, je to „duch těch, kdo byli přijati za vlastní, a proto můžeme volat: „Abba, Otče!“ (Řím 8,15)

77. Náš vztah ke Kristovu Srdci se pak proměňuje pod vlivem Ducha, který nás směřuje k Otci, zdroji života a konečnému původu milosti. Kristus sám nechce, abychom se zastavili jen u něho. Kristova láska je „zjevením Otcova milosrdenství“.⁶⁴ Jeho přáním je, abychom poháněni Duchem, který proudí z jeho Srdce, „s ním a v něm“ šli k Otci. Sláva směřuje k Otci „pro“ Krista,⁶⁵ „s“ Kristem⁶⁶ a „v“ Kristu.⁶⁷ Svatý Jan Pavel II. učil, že „Spasitelovo Srdce nás zve, abychom se vrátili k lásce Otce, který je zdrojem veškeré autentické lásky“.⁶⁸ Právě tu se Duch Svatý, který k nám přichází ze Srdce Kristova, snaží žít v našich srdcích. Proto se liturgie pod životodárným působením Ducha vždy obrací k Otci ze vzkříšeného Srdce Kristova.

Nedávná magisteriální vyjádření

⁶¹ JAN PAVEL II., *Anděl Páně*, 23. července 2002, in *L'Osservatore Romano* (24.–25. července 2002), s. 1.

⁶² JAN PAVEL II., *Messaggio nel centenario della consacrazione del genere umano al Cuore divino di Gesù*, Varsavia, 11.6.1999, Solennità del Sacro Cuore di Gesù, in *L'Osservatore Romano* (12.6.1999), s. 5.

⁶³ JAN PAVEL II., *Anděl Páně*, 8. července 1986, in *L'Osservatore Romano* (9.–10. července 2002), s. 5.

⁶⁴ FRANTIŠEK, Homilie při návštěvě polikliniky Gemelli, 27. července 2014, in *L'Osservatore Romano* (29. července 2014), s. 7.

⁶⁵ Ef 1,5.7; 2,18; 3,12.

⁶⁶ Ef 2,5.6; 4,15.

⁶⁷ Ef 1,3.4.6.7.11.13.15; 2,10.13.21.22; 3,6.11.21.

⁶⁸ JAN PAVEL II., *Messaggio nel centenario della consacrazione del genere umano al Cuore divino di Gesù*, Varsavia, 11.6.1999, Solennità del Sacro Cuore di Gesù, in *L'Osservatore Romano*, (12.6.1999), s. 5.

78. Kristovo Srdce je různými způsoby přítomno v dějinách křesťanské spirituality. V Bibli a v prvních staletích církve se objevovalo v postavě zraněného boku Pána, jako zdroj milosti nebo jako výzva k důvěrnému setkání lásky. Tak se neustále znovu objevuje ve svědectví mnoha světců až do dnešních dnů. V posledních staletích tato spiritualita nabyla podoby skutečného kultu Srdce Páně.

79. Někteří z mých předchůdců se odvolávali na Srdce Kristovo a velmi různými výrazy nás vyzývali, abychom se s ním sjednotili. Na konci 19. století nás Lev XIII. vyzval, abychom se mu zasvětili, a ve svém návrhu spojil jak výzvu ke spojení s Kristem, tak obdiv k nádheře jeho nekonečné lásky.⁶⁹ O třicet let později Pius XI. představil tuto oddanost jako kompendium křesťanské zkušenosti víry.⁷⁰ Pius XII. navíc prohlásil, že kult Nejsvětějšího Srdce vyjadřuje vynikajícím způsobem, jako vznešenou syntézu, naše uctívání Ježíše Krista.⁷¹

80. Nedávno svatý Jan Pavel II. představil rozvoj tohoto kultu v minulých staletích jako odpověď na růst rigoristických a odosobněných forem spirituality, které zapomínaly na Pánovo milosrdenství, ale zároveň jako aktuální výzvu tváří v tvář světu, který se snaží budovat sám sebe bez Boha: „Úcta k Nejsvětějšímu Srdci, jak se v Evropě rozvinula před dvěma stoletími pod vlivem mystických zkušeností svaté Markéty Marie Alacoque, byla odpovědí na jansenistický rigorismus, který skončil nerozpoznáním nekonečného Božího milosrdenství. (...) Člověk roku dva tisíce potřebuje Srdce Kristovo, aby poznal Boha a sám sebe; potřebuje je, aby vybudoval civilizaci lásky“.⁷²

⁶⁹ „*Quoniamque inest in Sacro Corde symbolum atque expressa imago infinitae Iesu Christi caritatis, quae movet ipsa nos ad amandum mutuo, ideo consentaneum est dicare se Cordi eius augustissimo: quod tamen nihil est aliud quam dedere atque obligare se Iesu Christo [...]. En alterum hodie oblatum oculis auspiciatissimum divinissimumque signum: videlicet Cor Iesu sacratissimum, superimposita cruce, splendidissimo candore inter flammam elucens. In eo omnes collocandae spes: ex eo hominum petenda atque expectanda salus.*“ Encyklika *Annum Sacrum* (25.5.1899), in AAS 31 (1898–1899), 649; 651.

⁷⁰ „Není v tomto nejkrásnějším znamení a v podobě, kterou vyzařuje, obsažena veškerá podstata náboženství, a zejména norma dokonalejšího života, jako je ten, který vede mysl snadnější cestou k důvěrnému poznání Ježíše Krista a podněcuje srdce, aby ho vroucněji milovalo a velkodušněji napodobovalo?“ Encyklika *Miserentissimus Redemptor* (8.května 1928), in AAS 20 (1928), 167.

⁷¹ „Je to nejskvělejší úkon náboženské ctnosti, to znamená úkon absolutního a bezpodmínečného podřízení se a zasvěcení se z naší strany lásce božského Vykupitele, jehož je jeho probodené Srdce velmi výrazným ukazatelem a symbolem (...); můžeme v něm obdivovat nejen symbol, ale také takřkajíc syntézu celého tajemství našeho vykoupení (...). Ježíš Kristus výslovně a opakovaně poukazoval na své Srdce jako na symbol, který je vhodnější než kdy jindy, aby podněcoval lidi k poznání a úctě k jeho lásce; a zároveň ho konstituoval téměř jako znamení a pole milosti a milosrdenství pro duchovní potřeby církve v moderní době.“ Pius XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), Proemio; III; IV, in AAS 48 (1956), s. 311, 336, 340.

⁷² JAN PAVEL II., *Katecheze*, 8. července 1994, 2, in *L'Osservatore Romano* (9. července 1994), s. 5.

81. Benedikt XVI. nás vyzval, abychom rozpoznali Kristovo Srdce jako důvěrnou a každodenní přítomnost v životě každého člověka: „Každý člověk potřebuje mít ve svém životě ‚střed‘, zdroj pravdy a dobra, z něhož může čerpat, aby mohl čelit různým situacím a únavě každodenního života. Každý z nás, když mlčí, potřebuje slyšet nejen tlukot vlastního srdce, ale také, a to mnohem hlouběji, tlukot spolehlivé přítomnosti, vnímatelné smysly víry, a přece mnohem skutečnější: přítomnosti Krista, srdce světa“.⁷³

Prohloubení a aktualita

82. Výrazný a symbolický obraz Kristova Srdce není jediným zdrojem, který nám Duch svatý dává k setkání s Kristovou láskou, a vždy bude třeba jej obohacovat, osvětlovat a obnovovat meditací, četbou evangelia a duchovním zráním. Již Pius XII. řekl, že církve se nesnaží „v Ježíšově Srdci vidět a uctívat takzvaný formální obraz, tedy vlastní a dokonalé znamení jeho božské lásky, protože není možné, aby její intimní podstatu dostatečně představoval jakýkoli stvořený obraz.“⁷⁴

83. Úcta ke Kristovu Srdci je pro náš křesťanský život zásadní, neboť znamená plnou otevřenost víry a klanění se tajemství Pánovy božské a lidské lásky, a to natolik, že můžeme znovu potvrdit, že Nejsvětější Srdce je syntézou evangelia.⁷⁵ Nesmíme zapomínat, že vidění nebo mystické projevy, o nichž vyprávěli někteří světcí, kteří horlivě vybízeli k úctě k Srdci Kristovu, nejsou něčím, čemu by věřící museli věřit, jako by to bylo Boží slovo.⁷⁶ Jsou to krásné podněty, které mohou motivovat a přinést mnoho dobrého, i když by se nikdo neměl cítit povinen je následovat, pokud nezjistí, že mu pomáhají na jeho duchovní cestě. Navíc je třeba mít stále na paměti, jak potvrdil Pius XII., že nelze říci, že by tento kult „vděčil za svůj vznik soukromým zjevením“.⁷⁷

84. Například návrh na eucharistické přijímání každý první pátek v měsíci byl silným poselstvím v době, kdy mnozí lidé přestali přistupovat k přijímání, protože nedůvěřovali v Boží odpuštění, v jeho milosrdenství, a přijímání považovali za jakousi odměnu pro dokonalé. V tomto jansenistickém kontextu rozšiřování této praxe přineslo mnoho dobrého, neboť pomáhalo rozpoznat v eucharistii svobodnou a blízkou lásku Kristova Srdce, která nás volá ke spojení s ním. Můžeme

⁷³ BENEDIKT XVI., *Anděl Páně*, 1. července 2008, in *L'Osservatore Romano* (2.–3. července 2002), s. 1.

⁷⁴ PIUS XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), IV, in AAS 48 (1956), s. 344.

⁷⁵ Srv. *tamtéž*, in AAS 48 (1956), s. 336.

⁷⁶ „Hodnota soukromých zjevení se zásadně liší od veřejného zjevení: to druhé vyžaduje naši víru (...). Soukromé zjevení (...) je pomoc, která se nabízí, ale kterou nejsme povinni využít.“ BENEDIKT XVI., apoštolská exhortace *Verbum Domini* (30. září 2010), 14, in AAS 102 (2010), 696.

⁷⁷ PIUS XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), IV, in AAS 48 (1956), s. 340.

říci, že by v dnešní době udělala lidem velmi dobře i z jiného důvodu: protože uprostřed dnešního víru světa a naší posedlosti volným časem, konzumem a zábavou, mobilními telefony a sociálními sítěmi zapomínáme živit svůj život silou eucharistie.

85. Stejně tak by se nikdo neměl cítit povinen konat ve čtvrtek hodinovou adoraci. Jak ji však nedoporučit? Když někdo žije tuto praxi se zápalem spolu s tolika bratry a sestrami a nachází v eucharistii veškerou lásku Srdce Kristova, „spolu s církví uctívá symbol a téměř stopu božské Lásky, která zašla tak daleko, že miluje lidský rod i Srdcem vtěleného Slova“.⁷⁸

86. To bylo těžko pochopitelné pro mnohé jansenisty, kteří pohlíželi svrchu na vše lidské, afektivní, tělesné a nakonec se domnívali, že taková zbožnost nás vzdaluje od nejčistšího uctívání Nejvyššího Boha. Pius XII. definoval jako „falešnou mystiku“⁷⁹ elitářský postoj některých skupin, které viděly Boha tak vysoko, tak odděleně, tak vzdáleně, že považovaly citové projevy lidové zbožnosti za nebezpečné a vyžadující církevní kontrolu.

87. Lze tvrdit, že dnes více než jansenismu čelíme silnému nástupu sekularizace, která usiluje o svět bez Boha. K tomu přistupuje skutečnost, že se ve společnosti množí různé formy religiozity bez odkazu na osobní vztah s Bohem lásky, které jsou novými projevy „spirituality bez těla“. To je pravda. Musím však podotknout, že v samotné církvi se škodlivý jansenistický dualismus znovuzrodil s novými tvářemi. V posledních desetiletích nabral novou sílu, ale je projevem onoho gnosticizmu, který poškodil spiritualitu již v prvních staletích křesťanské víry a ignoroval pravdu o „spáse těla“. Proto obracím svůj pohled ke Kristovu Srdci a vyzývám lidi, aby obnovili svou úctu k němu. Doufám, že bude přitažlivá i pro dnešní vnímavost, a tím nám pomůže řešit tyto staré i nové dualismy, na které nabízí adekvátní odpověď.

88. Rád bych dodal, že Kristovo Srdce nás zároveň osvobozuje od jiného dualismu: od komunit a pastýřů zaměřených pouze na vnější aktivity, strukturální reformy zbavené evangelia, posedlost organizováním, světské projekty, sekularizované myšlení, na různé návrhy předkládané jako požadavky, které se někdy snaží vnutit všem. Výsledkem je často křesťanství, které zapomnělo na něhu víry, radost z oddanosti službě, na zápal misie mezi lidmi, na to, že se nechává dobývat krásou Krista, na citovou vděčnost za přátelství, které nabízí, a na konečný smysl, který

⁷⁸ PIUS XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), IV, in AAS 48 (1956), s. 344.

⁷⁹ *Tamtéž.*

dává osobnímu životu. Stručně řečeno, další forma klamného transcendentalismu, stejně odosobněného.

89. Právě tyto aktuální nemoci, z nichž když se necháme chytit, ani necítíme touhu se vyléčit, mě vybízejí k tomu, abych celé církvi navrhl nový pohled na Kristovu lásku představovanou v jeho svatém Srdci. Tam můžeme najít celé evangelium, tam je shrnuta pravda, které věříme, tam je to, co zbožňujeme a hledáme ve víře, co nejvíce potřebujeme.

90. Tváří v tvář Srdce Kristova je možné vrátit se k vtělené syntéze evangelia a žít to, co jsem navrhl před nedávnem, když jsem připomněl milovanou svatou Terezii od Dítěte Ježíše: „Nejvhodnějším postojem je vložit důvěru srdce mimo nás samotné: do nekonečného milosrdenství Boha, který miluje bez hranic a který dal všechno v Ježíšově kříži.“⁸⁰ Žila ho intenzivně, protože v Kristově Srdci objevila, že Bůh je láska: „Dal mi své nekonečné Milosrdenství a právě skrze ně kontempluji a uctívám ostatní božské dokonalosti!“⁸¹ Proto nejoblíbenější modlitba, směřující jako šipka k Srdci Kristovu, zní prostě: „Důvěřuji ti.“⁸² Žádná další slova nejsou zapotřebí.

91. V následujících kapitolách zdůrazníme dva základní aspekty, které by měla úcta k Nejsvětějšímu Srdci v dnešní době spojovat, aby nás i nadále živila a přibližovala evangelium: osobní duchovní zkušenost a komunitní a misijní angažovanost.

IV. LÁSKA, KTERÁ DÁVÁ PÍT

92. Vraťme se k Písmu svatému, k inspirovaným textům, které jsou hlavním místem, kde nacházíme Zjevení. V nich a v živé Tradici církve je obsaženo to, co nám chtěl v průběhu dějin sdělit sám Pán. Začneme-li četbou textů Starého a Nového zákona, shromáždíme některé účinky Slova na dlouhé duchovní cestě Božího lidu.

Žízeň po Boží lásce

93. Bible ukazuje, že lidem, kteří prošli pouští a čekali na vysvobození, byla ohlášena hojnost životodárné vody: „S radostí budete vážit vodu z pramenů

⁸⁰ FRANTIŠEK, apoštolská exhortace *C'est la confiance* (15. října 2023), 20, in *L'Osservatore Romano*, 16. října 2023.

⁸¹ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, Ms A, 83v^o, in *Opere complete*, Roma 1997, 209.

⁸² FAUSTÝNA KOWALSKÁ, *Diario. La Misericordia Divina nella mia anima* (1° quaderno, 22. února 1931), Città del Vaticano 2021, s. 74.

spásy.“ (Iz 12,3) Mesiášské ohlášení přišlo v podobě pramene očišťující vody: „Pokropím vás očistnou vodou a budete čistí (...), vložím do vás nového ducha.“ (Ez 36,25–26) Je to voda, která lidu navrátí plnohodnotnou existenci, jako pramen, který vytryskl z chrámu a svým tokem rozdává život a zdraví: „Viděl jsem na břehu řeky veliké množství stromů. (...) Kamkoli se řeka dostane, oživnou všichni živočichové, kteří se v ní hemží; velmi mnoho ryb bude tam, kam se dostane tato voda, a vše se uzdraví.“ (Ez 47,7.9)

94. Židovský svátek stanů (*Sukkot*), který připomínal čtyřicet let na poušti, postupně získal symbol vody jako svůj ústřední prvek a zahrnoval obřad obětování vody každé ráno, který se v poslední den svátku stal velmi slavnostním: konal se velký průvod do chrámu, kde se nakonec sedmkrát obešel oltář a voda se za velké pompy obětovala Bohu.⁸³

95. Ohlášení příchodu mesiášské doby bylo představeno jako otevřený pramen pro lid: „Na dům Davidův a na obyvatele Jeruzaléma vyliji ducha milosti a prosby o slitování, budou hledět na mne. Budou naříkat nad tím, kterého probodli. (...) V ten den se otevře pramen pro Davidův dům a pro jeruzalémské obyvatele na obmytí hříchu a nečistoty.“ (*Zach* 12,10; 13,1)

96. Probodený muž, otevřený pramen, duch milosti a modlitby... První křesťané jasně viděli naplnění tohoto zaslíbení v otevřeném Kristově boku, prameni, z něhož vytéká nový život. Při pohledu na Janovo evangelium vidíme, jak se toto proroctví v Kristu naplnilo. Kontemplujeme jeho otevřený bok, z něhož vytryskla voda Ducha: „Jeden z vojáků mu kopím probodl bok a hned vyšla krev a voda.“ (Jan 19,34) Evangelista pak dodává: „Budou hledět na toho, kterého probodli.“ (Jan 19, 37) Navazuje tak na oznámení proroka, který lidu slíbil otevřený pramen v Jeruzalémě, když obrátí oči k probodenému (srv. *Zach* 12,10). Otevřeným pramenem je Ježíšův zraněný bok.

97. Povšimněme si, že tuto posvátnou chvíli ohlásilo samo evangelium, a to právě „v poslední, hlavní den svátku“ Stánků (Jan 7,37). Tehdy Ježíš zvolal na slavící lid ve velkém průvodu: „Kdo žízní, ať přijde ke mně a pije, (...) potečou proudy vod z jeho nitra.“ (Jan 7,37–38) Aby se to mohlo uskutečnit, musela přijít jeho „hodina“, protože Ježíš „ještě nebyl oslaven“ (Jan 7, 39). Vše se uskutečnilo v přetékajícím prameni kříže.

⁸³ Srv. *Mišna Sukkâ*, IV, 5. 9.

98. V knize *Zjevení* se znovu objevuje jak probodený: „Každé oko ho uvidí, i ti, kdo ho probodli“ (Zj 1,7), tak otevřený pramen: „Kdo žízní, ať přijde: kdo touží po živé vodě, ať si ji vezme zadarmo.“ (Zj 22,17)

99. Probodený bok je zároveň sídlem lásky, lásky, kterou Bůh svému lidu vyznává mnoha různými slovy, jež stojí za to si připomenout: „Protože ses v mých očích stal drahým a slavným, miluji tě.“ (Iz 43,4) „Copak může zapomenout žena na své nemluvně, není jí líto syna vlastního těla? I kdyby ona zapomněla, já přece na tebe nezapomenu!

Hle, vyryl jsem si tě do dlani, tvé hradby jsou stále přede mnou.“ (Iz 49,15–16) „I kdyby hory ustoupily a pahorky kolísaly, má láska od tebe neustoupí.“ (Iz 54,10) „Věčnou láskou jsem tě miloval, proto jsem ti zachoval smilování.“ (Jer 31,3) „Hospodin, tvůj Bůh, je uprostřed tebe, hrdina, vítěz; bude nad tebou plesat v radosti, obnovil k tobě svou lásku, s veselím nad tebou zajásá.“ (Sof 3,17)

100. Prorok Ozeáš jde tak daleko, že mluví o Božím Srdci: „Pouty laskavosti jsem je táhl, provazy lásky.“ (Oz 11,4) Kvůli téže opovrhované lásce mohl říci: „Obrací se ve mně srdce, rozněcuje i soucit.“ (Oz 11,8) Vždy však zvítězí milosrdenství (srv. Oz 11,9), které dosáhne svého nejvyššího vyjádření v Kristu, konečném slovu lásky.

101. V probodeném Srdci Kristově jsou soustředěny všechny projevy lásky v Písmu, doslova zapsané v těle. Nejde o jednoduše deklarovanou lásku, ale jeho otevřený bok je zdrojem života pro ty, kdo jsou milováni, je tím pramenem, který hasí žízeň jeho lidu. Jak učil svatý Jan Pavel II., „základní prvky takové zbožnosti proto trvale patří ke spiritualitě církve v celých jejích dějinách, neboť církev od počátku obrací svůj pohled k Srdci Krista probodeného na kříži“.⁸⁴

Ohlasy Slova v dějinách

102. Podívejme se na některé účinky, které toto Boží slovo vyvolalo v dějinách křesťanské víry. Několik církevních otců, zejména z Malé Asie, se zmiňuje o ráně v Ježíšově boku jako o původu vody Ducha: o Slově, jeho milosti, a svátostech, které je předávají. Síla mučedníků žije z „nebeského pramene živé vody, která vytéká z Kristova nitra“,⁸⁵ nebo, jak překládá Rufinus, z „nebeských a věčných pramenů, které vyvěrají z Kristova nitra“.⁸⁶ My věřící, kteří jsme znovuzrozeni

⁸⁴ *Lettera al Reverendo Padre Peter-Hans Kolvenbach, Preposito generale della Compagnia di Gesù, Paray-le-Monial (Francie), 5. října 1986, in L'Osservatore Romano (7. října 1986), s. IX.*

⁸⁵ *Akta mučedníků z Lyonu, in EUSEBIUS, Hist. Eccles., V, 1, 22: PG 20, 418.*

⁸⁶ RUFINUS, V, 1, 22, in GCS, *Eusebius II*, 1, s. 411, 13s.

z Ducha, pocházíme z oné skalní jeskyně, „vyšli jsme z Kristova lůna“.⁸⁷ Jeho probodený bok, který si vykládáme jako jeho Srdce, je naplněn Duchem Svatým a z něj k nám přichází jako proudy živé vody: „Pramen Ducha je celý v Kristu.“⁸⁸ Duch, kterého přijímáme, nás však neodvádí od vzkříšeného Pána, ale naplňuje nás jím, protože pitím Ducha pijeme samotného Krista: „Pij Krista, neboť on je skála, která vylévá vodu. Pij Krista, protože On je pramen života. Pij Krista, protože On je řeka, jejíž síla rozveseluje Boží město. Pij Krista, protože On je pokoj. Pij Krista, neboť z jeho prsou vytéká živá voda.“⁸⁹

103. Svatý Augustin připravil půdu pro úctu k Nejsvětějšímu Srdci jako místu osobního setkání s Pánem. To znamená, že Kristova hrud' pro něj není jen zdrojem milosti a svátostí, ale zosobňuje ji a představuje ji jako symbol důvěrného spojení s Kristem, jako místo láskyplného setkání. V tom spočívá původ nejcennější moudrosti, která spočívá v tom, že jej známe. Augustin vsutku píše, že milovaný Jan, když při Poslední večeři sklonil hlavu na Ježíšova prsa, přistoupil k tajemnému místu moudrosti.⁹⁰ Nejde tu o pouhou intelektuální kontemplaci teologické pravdy. Svatý Jeroným vysvětlil, že člověk schopný kontempace „si neužívá krásy vodního proudu, ale pije živou vodu z Pánova boku“.⁹¹

104. Svatý Bernard převzal symboliku probodeného boku Pána a chápal ji výslovně jako zjevení a dar lásky jeho Srdce. Skrze ránu se nám stává přístupným a my můžeme přijmout velké tajemství lásky a milosrdenství za vlastní: „Beru si z Pánova nitra všechno, co mi chybí, neboť oplývá milosrdenstvím ani mu nechybí štěrbiny, jimiž by ke mně mohlo proudit. Probodli mu ruce i nohy, probodli mu bok kopím, a těmito rozštěpy mohu sát med z kamene a olej z nejtvrďší skály, to znamená ochutnat a vidět, jak je Pán sladký. (...) Železo probodlo jeho duši a přiblížilo se k jeho Srdci, takže už nemůže než litovat mých slabostí. Vchod do tajemství Srdce se otevírá kvůli ranám na těle, objevuje se ta velká svátost soucitu, objevují se útroby milosrdenství našeho Boha.“⁹²

105. To je zvláště přítomné u Viléma ze Saint-Thierry, který nás zve, abychom vstoupili do Srdce Ježíšova, které nás živí ze svého vlastního prsu.⁹³ Není to

⁸⁷ JUSTÝN, *Dial.* 135, in PG 6,787.

⁸⁸ NOVACIÁN, *De Trinitate*, 29, in PL 3, 944. Srv. S. ŘEHOŘ z ELVÍRY, *Tractatus Origenis de libris Ss. Scripturarum*, 20, Paris 1900, 210.

⁸⁹ AMBROŽ, *Expl. Ps.* I, 33, in PL 14, 983–984.

⁹⁰ Srv. *Tract. in Joann.* 61, 6, in PL 35,1801.

⁹¹ *Epist. ad Rufinum* 3, 4.3, in PL 22, 334.

⁹² *Sermones in Cant.* 61, 4, in PL 183, 1072.

⁹³ Srv. *Expositio altera super Cantica Canticorum*, c. 1, in PL 180, 487.

překvapivé, uvědomíme-li si, že pro tohoto autora „umění umění je uměním lásky. (...) Lásku vzbuzuje Stvořitel přírody (...). Láska je síla duše, která ji vede jako přirozená tíha k místu a cíli, který je jí vlastní“.⁹⁴ A místem, které je jí vlastní, kde láska vládne v plnosti, je Srdce Kristovo: „Pane, kam vedeš ty, které objímáš a držíš v náručí, když ne ke svému Srdci? Tvé Srdce, Ježíši, je sladká mana tvého božství (srv. *Žid 9,4*), kterou uchovááš ve zlaté nádobě své duše, jež převyšuje každé poznání. Blahoslavení jsou ti, kdo se tam nechávají vést tvým objetím. Blahoslavení ti, kdo jsou ponořeni do těchto hlubin, které jsi ukryl ve skrytu svého Srdce.“⁹⁵

106. Svatý Bonaventura spojuje obě duchovní linie kolem Kristova Srdce: představuje ho jako zdroj svátostí a milostí, ale zároveň předkládá myšlenku, aby se tato kontemplace stala vztahem přátelství, osobním setkáním lásky.

107. Na jedné straně nám tedy pomáhá rozpoznat krásu milosti a svátostí, které pramení z toho zdroje života, jímž je probodený bok Páně: „Aby z boku Krista spícího na kříži vznikla církev a naplnilo se Písmo, které říká: ‚Budou hledět na toho, kterého probodli‘, jeden z vojáků mu kopím probodl bok. A to bylo božskou prozřetelností dopuštěno, aby z rány vytryskla krev a voda, aby se z ní vylila cena naší spásy, která, vyvěrající z tajemného pramene Srdce, mohla svátostem Církve propůjčit ctnost udělování života milosti a mohla být pro ty, kdo žijí v Kristu, jako kalich naplněný až po živý pramen, tryskající k věčnému životu.“⁹⁶

108. Pak nás vyzývá k dalšímu kroku, aby se přístup k milosti nestal něčím magickým nebo jakousi novoplatónskou emanací, ale přímým vztahem s Kristem, přebýváním v jeho Srdci, protože kdo pije, je Kristův přítel, je srdce, které miluje: „Povstaň tedy, duše, která jsi přítelem Krista, a buď holubicí, která hnízdí ve stěně jeskyně; buď vrabcem, který našel domov a nepřestává ho střežit; buď hrdličkou, která v tomto nejsvětějším otvoru ukrývá mláďata své čisté lásky.“⁹⁷ [97]

Rozšíření úcty ke Kristovu Srdci

109. Probodený bok, v němž sídlí Kristova láska, z níž zase proudí život milosti, začal postupně nabývat podoby srdce, zejména v mnišském životě. Víme, že v průběhu dějin se kult Srdce Kristova neprojevoval stejně a že aspekty, které se vyvinuly v moderní době a souvisejí s různými duchovními zkušenostmi, nelze

⁹⁴ VILÉM ZE SAINT-THIERRY, *De natura et dignitate amoris*, 1 in PL 184, 379.

⁹⁵ VILÉM ZE SAINT-THIERRY, *Meditativae Orationes* 8, 6, in PL 180, 230.

⁹⁶ BONAVENTURA, *Lignum vitae. De mysterio passionis*, 30, in *Opuscoli Spirituali*, 3, Roma 1992 (*Sancti Bonaventurae Opera*, XIII), 245.

⁹⁷ *Tamtéž*, s. 47.

vyvozovat ze středověkých forem a srovnávat je s nimi a už vůbec ne s biblickými, v nichž můžeme zahlédnout zárodky tohoto kultu. Církev však dnes nepohrdá ničím dobrým, co nám Duch Svátý v průběhu staletí daroval, a ví, že vždy bude možné rozpoznat jasnější a plnější význam některých detailů této zbožnosti nebo pochopit a odhalit její nové aspekty.

110. Různé svaté ženy vyprávěly o svém setkání s Kristem, které se vyznačovalo spočíváním v Pánově Srdci, zdroji života a vnitřního pokoje. To je mimo jiné případ svaté Luitgardy, svaté Mechtildy z Hackebornu, svaté Anděly z Foligna a Juliány z Norwiche. Svatá Gertruda z Helfty, cisterciácká mniška, vyprávěla o chvíli modlitby, při níž položila hlavu na Srdce Kristovo a naslouchala jeho tlukotu. V dialogu se svatým Janem Evangelistou se ho zeptala, proč ve svém evangeliu nemluví o tom, co cítil, když měl stejný zážitek? Gertruda uzavírá, že „sladkost těchto úderů byla vyhrazena pro moderní dobu, aby se jejich nasloucháním obnovil svět zestárlý a vlašný v lásce k Bohu“.⁹⁸ Neměli bychom to snad chápat jako hlásání pro naši dobu, jako výzvu k poznání, jak „zestárl“ tento svět, který potřebuje vnímat stále nové poselství Kristovy lásky? Svatá Gertruda a svatá Mechtilda byly považovány za jedny z „nejdůvěrnějších důvěrníc Nejsvětějšího Srdce“.⁹⁹

111. Kartuziáni, povzbuzovaní především Ludolfem Saským, našli v úctě k Nejsvětějšímu Srdci způsob, jak naplnit svůj vztah k Ježíši Kristu láskou a blízkostí. Ti, kdo vstupují skrze ránu jeho Srdce, jsou zapálení náklonností. Svatá Kateřina Sienská napsala, že utrpení, které Pán podstoupil, není něčím, čeho bychom mohli být svědky, ale že otevřené Srdce Kristovo je pro nás možností přítomného a osobního setkání s tolikerou láskou: „To jsem ti zjevil v otevření svého boku, kde nalezneš tajemství srdce: ukazují, že tě miluji víc, než mohu ukázat tímto konečným utrpením.“¹⁰⁰

112. Úcta ke Kristovu Srdci postupně překročila hranice klášterního života a naplnila spiritualitu svatých učitelů, kazatelů a zakladatelů řeholních kongregací, kteří ji šířili i do nejdlehlých míst na zemi.¹⁰¹

⁹⁸ GERTRUDA Z HELFTY, *Legatus divinae pietatis*, IV, 4, 4: SCh, 255, 66; česky *Posel božské lásky*, Refugium, Olomouc 2014.

⁹⁹ DEHON, L., *Directoire spirituel des prêtres du Sacré Cœur de Jésus*, Turnhout 1936, II, cap. VII, n. 141.

¹⁰⁰ KATEŘINA SIENSKÁ, *Dialogo della divina provvidenza*, LXXV, Fiorilli M. – Caramella S. (ed.), Bari 1928, 144.

¹⁰¹ Srv. např. ANGELUS WALZ, *De veneratione divini cordis Iesu in Ordine Praedicatorum*, Roma 1937.

113. Zvláště zajímavá byla iniciativa svatého Jana Eudese, který „poté, co se svými misionáři v Rennes vykonal velmi horlivou misii, získal pro tuto diecézi souhlas biskupa ke slavení svátku Nejsvětějšího Srdce našeho Pána Ježíše Krista. Bylo to poprvé, kdy byl takový svátek v církvi oficiálně schválen. Později v letech 1670–1671 povolili stejný svátek pro své diecéze biskupové v Coutances, Evreux, Bayeux, Lisieux a Rouenu“.¹⁰²

Svatý František Saleský

114. V moderní době je pozoruhodný přínos svatého Františka Saleského. Často rozjímal o otevřeném Srdci Kristově, které zve k přebývání v něm v osobním vztahu lásky, v němž se osvětlují tajemství života. Na myšlenkách tohoto svatého učitele církve můžeme vidět, jak se mu tváří v tvář rigoristické morálce nebo religiozity pouhé observance Kristovo Srdcejevilo jako výzva k plné důvěře v tajemné působení jeho milosti. Takto to vyjádřil ve své nabídce baronce de Chantal: „Je mi zcela jasné, že už nezůstaneme sami v sobě (...) a že budeme navždy přebývat v rozervaném boku Spasitele, neboť bez něho nejenže nemůžeme, ale i kdybychom mohli, nechtělo by se nám nic dělat.“¹⁰³

115. Zbožnost pro něj zdaleka nebyla formou pověry nebo nepatřičného zpředmětnění milosti, protože znamenala pozvání k osobnímu vztahu, v němž se každý člověk cítí před Kristem jedinečný, uznávaný v jeho neopakovatelné skutečnosti, zamýšlený a vážený Kristem způsobem přímým a výlučným: „Toto nejobdivuhodnější a nejmilejší Srdce našeho Mistra, planoucí láskou, kterou nám vyznává, Srdce, v němž vidíme zapsána všechna naše jména (...). Je jistě věcí největší útěchy, že jsme s takovou náklonností milováni naším Pánem, který nás vždy nese ve svém Srdci.“¹⁰⁴ Tímto vlastním jménem vepsaným do Kristova Srdce chtěl svatý František Saleský vyjádřit symbol, do jaké míry Kristova láska ke každému člověku není abstraktní nebo obecná, ale znamená osobní rozměr, díky němuž se věřící cítí být sám sebou ceněn a uznávaný: „Jak krásné je toto nebe nyní, když Spasitel se stal jeho sluncem a jeho nitro je pramenem lásky, z něhož blahoslavení pijí do sytosti. Každý se do něj chodí kochat a vidí v něm svou lásku vepsanou ve znacích lásky, které může číst jen láska a které vytesala jen láska. Ach,

¹⁰² HERREROS, R.G., *Vida de San Juan Eudes*, Bogotá 1943, 42.

¹⁰³ HERREROS, R.G., *Vida de San Juan Eudes*, Bogotá 1943, 42. *Lettera a S. Giovanna Francesca di Chantal*, 24. dubna 1610, in *Opere complete di Francesco di Sales*, vol. 8/2: *Lettere 1605–1610*, Roma 2021, 686.

¹⁰⁴ *Sermone per la II Dom. di Quaresima*, 20. února 1622.

má dcero, nezjeví se vám naše jména? Ano, nepochybně se tam objeví, protože naše srdce sice nemá lásku, má však touhu po lásce a počátek lásky“.¹⁰⁵

116. Tuto zkušenost považoval za něco zásadního pro duchovní život, což toto přesvědčení řadí mezi velké pravdy víry: „Ano, má nejdražší dcero, On na tebe myslí, a nejen na tebe, ale i na ten nejmenší vlas na tvé hlavě: je to pravda víry, o které se rozhodně nesmí pochybovat.“¹⁰⁶ Z toho vyplývá, že věřící se stává schopným zcela se odevzdat do Srdce Kristova, kde nachází odpočinek, útěchu a sílu: „Ó Bože, jaké štěstí být takto v náručí a na prsou (Spasitele). (...) Zůstaň tak, milovaná Dcero, a jako jiný malý svatý Jan, zatímco ostatní jedí různé pokrmy u Spasitelova stolu, ty odpočívej a s nejprostší důvěrou skláněj svou hlavu, svou duši, svého ducha na milující hrud' drahého Pána.“¹⁰⁷ „Doufám, že jsi v duchu v jeskyni hrdličky a v rozervaném boku našeho drahého Spasitele. [...] Jak dobrý je tento Pán, mé drahé dítě! Jak přívětivé je jeho srdce! Zůstaňme tam, v tom svatém příbytku.“¹⁰⁸

117. Věrný svému učení o posvěcování v běžném životě však navrhuje, aby toto bylo prožíváno uprostřed činností, úkolů a povinností každodenního života: „Ptáte se mě, jak si mají duše, které jsou v modlitbě přitahovány k této svaté prostotě a dokonalé odevzdanosti Bohu, počínat ve svém jednání? Odpovídám, že nejen v modlitbě, ale i v chování celého svého života musí vždy jednat v duchu prostoty, opouštět a odevzdávat celou svou duši, své činy a své úspěchy do vůle Boží, s láskou dokonalé a absolutní důvěry, odevzdávat se milosti a péči věčné lásky, kterou k nim cítí Boží Prozřetelnost.“¹⁰⁹

118. Ze všech těchto důvodů, když přišlo na uvažování o symbolu, který by mohl shrnout jeho pojetí duchovního života, dospěl k závěru: „Proto mě napadlo, má drahá Matko, pokud s tím souhlasíš, že bychom si měli vzít do znaku Srdce probodené dvěma šípy, ovinuté trnovou korunou.“¹¹⁰

Nové vyznání lásky

¹⁰⁵ *Lettera a S. Giovanna Francesca di Chantal nella Solennità dell'Ascensione del 1612*: FRANTIŠEK SALESKÝ, *Tutte le lettere*, vol. II (1611–1618). Roma 1967, 183, dopis č. 781.

¹⁰⁶ *Lettera a Maria Amata di Blonay*, 18. února 1618: zde s. 1056, dopis č. 140.

¹⁰⁷ *Lettera a S. Giovanna Francesca di Chantal*, konec listopadu 1609: zde s. 610, dopis č. 552.

¹⁰⁸ *Lettera a S. Giovanna Francesca di Chantal*, kolem 25. února 1610: zde s. 654, dopis č. 573.

¹⁰⁹ *Entretien XIV, De la simplicité et prudence religieuse*.

¹¹⁰ *Lettera a S. Giovanna Francesca di Chantal*, 10. června 1611: FRANTIŠEK SALESKÝ, *Tutte le lettere*, vol. II (1611–1618), Roma 1967, 56, dopis č. 69.

119. Právě pod spásným vlivem této spirituality svatého Františka Saleského se koncem 17. století odehrály události v Paray-le-Monial. Svatá Markéta Marie Alacoque podala svědectví o důležitých zjeveních, k nimž došlo mezi koncem prosince 1673 a červnem 1675. V prvním významném zjevení vyniká vyznání lásky. Ježíš říká: „Mé božské Srdce je tak zanícené láskou k lidstvu a zvláště k tobě, že když už v sobě nedokáže zadržet plameny své vroucí Lásky, cítí potřebu šířit je skrze tebe a zjevovat se lidem, aby je obohatilo o vzácné poklady, jež ti zjevím.“¹¹¹

120. Svatá Markéta Marie to vše shrnuje silným a vroucím způsobem: „Zjevil mi zázraky své Lásky a nevysvětlitelná tajemství svého Nejsvětějšího Srdce, která mi skrýval až do té chvíle, kdy mi je poprvé otevřel. A učinil tak tak opravdově a citlivě, že mi nedovolil ani stín pochybností.“¹¹² V pozdějších zjeveních je krása tohoto poselství znovu potvrzena: „Odhalil mi nevysvětlitelné zázraky své čisté Lásky a to, do jaké míry ho podněcovala k lásce k lidem.“¹¹³

121. Toto intenzivní poznání Ježíšovy lásky, které nám předala svatá Markéta, nám nabízí cenné podněty pro naše spojení s ním. To však neznamená, že se cítíme povinni přijmout nebo převzít všechny detaily této duchovní nabídky, kde se, jak se často stává, s božským působením mísí lidské prvky spojené s touhami, obavami a vnitřními představami osoby.¹¹⁴ Tento návrh je třeba vždy znovu číst ve světle evangelia a bohaté duchovní tradice církve, neboť si uvědomujeme, kolik dobra vykonal v tolika sestřích a bratřích. To nám umožňuje rozpoznat dary Ducha Svatého v rámci této zkušenosti víry a lásky. Důležitější než detaily je jádro poselství, které je nám předáváno a které lze shrnout do oněch slov, jež slyšela svatá Markéta: „Pohleďte na to Srdce, které tak milovalo lidi a které si nic nenechalo pro sebe až do vyčerpání a strávení sebe, aby jim vydalo svědectví o své Lásce.“¹¹⁵

122. Tento projev je výzvou k růstu v setkání s Kristem díky bezvýhradné důvěře, dokud nedojde k plnému a definitivnímu sjednocení: „Kéž božské Srdce Ježíšovo zaujme naše místo do té míry, aby žilo a působilo jen v nás a pro nás. Kéž jeho vůle (...) působí naprosto bez odporu z naší strany; na závěr, kéž jeho náklonnosti, touhy, myšlenky nahradí naše, ale především kéž je jeho láska milována v nás a pro

¹¹¹ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Autobiografia*, č. 53, Roma 1983, 131.

¹¹² MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Autobiografia*, č. 53, Roma 1983, 131.

¹¹³ *Tamtéž*, 134.

¹¹⁴ Srv. Dikasterium pro nauku víry, *Norme per procedere nel discernimento di presunti fenomeni soprannaturali*, 17. května 2024, I, A, 12.

¹¹⁵ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Autobiografia*, č. 92, Roma 1983, 180.

nás. A tak, aby toto milující Srdce Ježíšovo bylo pro nás vším ve všem, budeme moci říci se svatým Pavlem, že už to nejsme my, kdo žije, ale on, kdo žije v nás.“¹¹⁶

123. Vskutku v prvním přijatém poselství představuje tuto zkušenost osobněji, konkrétněji, plnou ohně a něhy: „Požádal mě o mé srdce a já ho prosila, aby si ho vzal. Vzal ho a vložil do svého obdivuhodného Srdce, v němž mi dal vidět, že je jako malý atom, strávený v té hořící peci.“¹¹⁷

124. Na jiném místě si všímáme, že ten, kdo se nám dává, je vzkříšený Kristus, plný slávy, plný života a světla. Ačkoli v různých okamžicích mluví o utrpení, které pro nás vytrpěl, a o nevděku, kterého se mu dostává, zde nevyuniká krev a bolestivé rány, ale světlo a oheň Živého. Rány utrpení, které nemizí, jsou však proměněny. Velikonoční tajemství se zde tedy projevuje v celé své šíři: „Jednou, (...) když byla vystavena Nejsvětější svátost, (...) přišel ke mně Ježíš Kristus, můj sladký Mistr, celý zářící slávou se svými pěti ranami planoucími jako pět slunců. Plameny šlehaly ze všech částí toho posvátného Lidství, ale zejména z jeho rozkošné hrudi, která se podobala hořící peci. Po jejím odkrytí mi ukázal své milující a nejmilejší Srdce, živý zdroj těchto plamenů. Tehdy mi odhalil nevysvětlitelné zázraky své čisté Lásky a to, do jakých rozměrů ho přiměla milovat lidi, od nichž se mu na oplátku dostalo jen nevděku a lhostejnosti.“¹¹⁸

Svatý Klaudius de la Colombière

125. Když se svatý Klaudius de la Colombière dozvěděl o zkušenostech svaté Markéty, okamžitě se stal jejich obhájcem a šířitelem. Hrál zvláštní roli v pochopení a šíření této úcty k Nejsvětějšímu Srdci, ale také v jejím výkladu ve světle evangelia.

126. Zatímco některé výroky svaté Markéty by při nesprávném pochopení mohly vést k přílišné důvěře ve vlastní oběti a dary, svatý Klaudius ukazuje, že kontemplace Kristova Srdce, je-li autentická, nevyvolává samolibost v sobě ani marnivost v lidských zkušenostech či úsilí, ale nepopsatelnou odevzdanost v Kristu, která naplňuje život člověka pokojem, bezpečím a odhodlaností. Tuto absolutní důvěru velmi dobře vyjádřil ve slavné modlitbě:

„Já, můj Bože, jsem zcela přesvědčen, že bdíš nad těmi, kdo v tebe doufají, a že jim nemůže nic chybět, když si od tebe slibují všechno. Jsem tedy rozhodnut v budoucnu žít bez jakýchkoli starostí a všechny své starosti svěřit tobě (...). Nikdy

¹¹⁶ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Lettera a Suor de la Barge*, 22. října 1689: *Vita e opere di Santa Margherita Maria Alacoque*, vol. II, Roma 1985, 301.

¹¹⁷ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Autobiografia*, č. 53, *Op. cit.*, 132.

¹¹⁸ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Autobiografia*, č. 55, *Op. cit.*, 134.

neztratím svou naději, zachovám si ji až do poslední chvíle svého života; a všichni démoni pekla se v tu chvíli budou marně snažit, aby mi ji vzali (...). Ať si kdo očekává své štěstí z bohatství nebo ze svých talentů; jiní ať zas doufají v nevinnost svého života nebo v přísnost svého pokání, v hojnost svých darů nebo v horlivost svých modliteb (...). Co se týče mě, Pane, veškerá má důvěra spočívá pouze v tobě. Tato důvěra nikdy nikoho neoklamala (...). Mohu si tedy být jist, že budu věčně šťastný, protože v to pevně doufám a protože jsi to ty, můj Bože, od koho v to doufám.“¹¹⁹

127. Svatý Klaudius napsal v lednu 1677 poznámku, která předcházela několik řádků odkazujících na jistotu, kterou pociťoval ohledně svého poslání: „Věděl jsem, že Bůh chce, abych mu sloužil tím, že se pokusím splnit jeho přání týkající se zbožnosti, kterou navrhl osobě, již se důvěrně sděluje a v jejíž prospěch chce využít mé slabosti; již jsem ji vnukl několika lidem“.¹²⁰

128. Je důležité si povšimnout, jak se ve spiritualitě Klaudia La Colombièra šťastně snoubí bohatá a krásná duchovní zkušenost svaté Markéty se zcela konkrétní kontemplací ignaciánských exercicií. Na začátku třetího týdne měsíce *Exercicií* napsal: „Dvě věci mě neobyčejně dojaly. První je dispozice, s níž se Ježíš představil těm, kdo ho hledali. Jeho Srdce je ponořeno do strašné hořkosti; všechny city se v něm roztavily, celá přirozenost je zmatená, a přes všechny tyto zmatky, všechna tato pokušení, se Srdce obrací přímo k Bohu; neváhá přijmout roli, kterou mu naznačují ctnosti – ty nejvyšší ctnosti. Druhou věcí je chování téhož Srdce vůči Jidášovi, který ho zrazuje, vůči apoštolům, kteří ho zbaběle opouštějí, vůči kněžím a dalším původcům pronásledování, jemuž je vystaven; to vše v něm nedokázalo vzbudit sebemenší pocit nenávisi nebo rozhořčení. Představuji si tedy to Srdce bez hořkosti, bez jízlivosti, plné opravdové něhy vůči jeho nepřátelům.“¹²¹

Svatý Karel de Foucauld a svatá Terezie od Dítěte Ježíše

129. Svatý Karel de Foucauld a svatá Terezie od Dítěte Ježíše, aniž by to výslovně učili, přetlumočili do života některé prvky úcty k Srdci Kristovu a pomohli nám ji chápat způsobem, který je ještě věrnější evangeliu. Podívejme se nyní, jak se tato úcta projevovala v jejich životě. V příští kapitole se k nim vrátíme, abychom ukázali originalitu misijního rozměru, který oba různým způsobem rozvíjeli.

Jesus Caritas

¹¹⁹ LA COLOMBIÈRE, C., *Discorso sulla confidenza in Dio. Discorsi sacri su N.S. Gesù Cristo, su Maria Vergine Santissima, sui Santi, sui Novissimi*, ecc., vol. III, Torino 1913, 484–485.

¹²⁰ LA COLOMBIÈRE, C., *Ritiro a Londra*, 1–8. února 1677.

¹²¹ LA COLOMBIÈRE, C., *Esercizi spirituali a Lione*, říjen–listopad 1674.

130. V Louye navštěvoval svatý Karel de Foucauld Nejsvětější svátost se svou sestřenicí, paní de Bondy, a ta mu jednoho dne ukázala obraz Nejsvětějšího Srdce.¹²² Tato sestřenice měla zásadní podíl na Karlově obrácení, jak sám přiznal: „Protože dobrý Pán vás učinil prvním nástrojem svých milostí vůči mně, všechny se od vás odvíjejí: kdybyste mě neobrátila, nepřivedla zpět k Ježíši, kdybyste mě postupně, téměř slovo za slovem, neučila, co je dobré a zbožné, byl bych dnes na tomto místě?“¹²³ Ale to, co v něm probudila, bylo právě vroucí vědomí Ježíšovy lásky. To všechno tam bylo, to bylo to nejdůležitější. A to se soustředilo zejména v úctě k Srdci Kristovu, kde nacházel bezmezné milosrdenství: „Doufejme v nekonečné milosrdenství Toho, jehož Nejsvětější Srdce jste mi dala poznat.“¹²⁴

131. Jeho duchovní vůdce, P. Henri Huvelin, mu později pomáhal prohloubit toto vzácné tajemství: „To blahoslavené Srdce, o kterém tak často mluvila.“¹²⁵ Dne 6. června 1889 se Karel zasvětil Nejsvětějšímu Srdci, v němž našel absolutní lásku. Říká Kristu: „Ty jsi mě tak naplnil dobrodiním, že by se mi zdálo nevděčné vůči tvému Srdci nevěřit, že je připraveno naplnit mě každým dobrem, ať je jakkoli velké, a že jeho láska i štědrost jsou bez míry.“¹²⁶ Stane se poustevníkem „pod jménem Nejsvětějšího Srdce“.¹²⁷

132. 17. května 1906, tedy v den, kdy bratr Karel už sám nemohl sloužit mši svatou, napsal tento slib: „Nechat v sobě žít Srdce Ježíšovo, abych to už nebyl já, kdo žije, ale Srdce Ježíšovo, které žije ve mně, jako žilo v Nazaretě.“¹²⁸ Jeho přátelství s Ježíšem, od srdce k srdci, nemělo nic společného se zbožností, která se hrouží do sebe. Bylo kořenem onoho obnaženého nazaretského života, jímž chtěl Karel napodobovat Krista a být s ním spřízněn. Tato něžná oddanost Kristovu Srdci měla zcela konkrétní důsledky pro jeho životní styl a jeho Nazaret byl živen právě tímto osobním vztahem ke Kristovu Srdci.

¹²² FOUCAULD, CH. DE, *Lettre à Madame de Bondy*, 27. dubna 1897, in *Fonds Charles de Foucauld – Archives Diocésaines Viviers*.

¹²³ FOUCAULD, CH. DE, *Lettera a Madame de Bondy*, 28. dubna 1901, in *Lettere a M.me de Bondy. Dalla Trappa a Tamanrasset*, Roma 1968, 73. Srv. *Lettera a Madame de Bondy*, 5. dubna 1909: „Díky vám jsem poznal výklady o Nejsvětější svátosti, požehnání a Nejsvětějším Srdci!“, zde s. 154.

¹²⁴ FOUCAULD, CH. DE, *Lettera a Madame de Bondy*, 7. dubna 1890: *Op. cit.*, 29.

¹²⁵ *Lettera a Don Huvelin*, 27. června 1892: FOUCAULD, CH. DE – DON HUVELIN, *Corrispondenza inedita*, Torino–Leumann 1965, 30.

¹²⁶ FOUCAULD, CH. DE, *Meditazioni sull'Antico Testamento (1896–1897)*, XXX, 1–21, *Chi può resistere a Dio? Meditazioni sulla Sacra Scrittura (1896–1898)*, Roma 1983, 77–78.

¹²⁷ FOUCAULD, CH. DE, *Lettera a Don Huvelin*, 16. května 1900: FOUCAULD, CH. DE – DON HUVELIN, *Corrispondenza inedita*, Torino–Leumann 1965, 132–133.

¹²⁸ FOUCAULD, CH. DE., *Diario*, 17. května 1906, in *Opere spirituali*, Roma 1983, 346.

Svatá Terezie od Dítěte Ježíše

133. Stejně jako svatý Karel de Foucauld, i svatá Terezie od Dítěte Ježíše dýchala obrovskou zbožností, která zaplavila Francii v 19. století. Duchovním vůdcem její rodiny byl kněz Almire Pichon, který byl považován za velkého apoštola Nejsvětějšího Srdce. Jedna z jejích sester přijala řeholní jméno „Marie od Nejsvětějšího srdce“ a klášter, do kterého vstoupila, byl zasvěcen Nejsvětějšímu Srdci. Její zbožnost však nabyla určitých osobitých rysů, které přesahovaly formy, jimiž se v té době projevovala.

134. Když jí bylo patnáct let, shrnula svůj vztah k Ježíši těmito slovy: „Ten, jehož Srdce tluče v jednotě s mým.“¹²⁹ Když jí o dva roky později vyprávěli o Srdci korunovaném trním, dodala v dopise: „Víš to: nedívám se na Nejsvětější Srdce jako všichni ostatní; myslím si, že srdce mého chotě je jen moje, stejně jako moje patří jen jemu, a tak v samotě k němu mluvím od srdce k tomuto rozkošnému srdci a čekám, že ho jednou budu kontemplantovat tváří v tvář.“¹³⁰

135. V básni vyjádřila smysl své oddanosti, která byla tvořena spíše přátelstvím a důvěrou než jistotou vlastních obětí:

„Mně je třeba srdce plné něžnosti,
oporou zůstane mi v každý čas,
když miluje i moje slabosti...,
den a noc zlu mě nedá napospas (...)
Bůh, v kterém cítím své kořeny,
z lásky je schopný trpět jako bratr (...)
Ach, dobře vím, že naše námahy
nemají v tvých očích hodnoty (...)
Očistec můj je plamen třepotavý,
Božského Srdce plamen, hořím proň!“¹³¹

136. Snad nejdůležitějším textem pro pochopení významu její oddanosti Srdci Kristovu je dopis, který napsala tři měsíce před svou smrtí svému příteli Maurici Bellièrovi: „Když vidím Magdalénu, jak kráčí uprostřed četných hostů a smáčí slzami nohy svého zbožňovaného Mistra, kterého se poprvé dotýká, cítím, že její srdce pochopilo propast lásky a milosrdenství Srdce Ježíšova a že ať je jakkoli hříšná, toto Srdce lásky je ochotno jí nejen odpustit, ale také ji obdařit dobrodiním

¹²⁹ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 67 její tetě Madame Guérin*, 18. listopadu 1888, in *Opere complete*, Città del Vaticano 1997, 354.

¹³⁰ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 122 Célině*, 14. října 1890, in *Opere complete*, 421.

¹³¹ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Báseň 23, Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu*, červen a říjen 1895, in *Opere complete*, 667–668.

své božské blízkosti, povznést ji na nejvyšší vrcholy kontempace. Ach, můj drahý bratříčku, od té doby, co mi bylo dáno takto pochopit lásku Srdce Ježíšova, vyznávám ti, že mi to vyhnalo ze srdce veškerý strach. Vzpomínka na mé chyby mě pokořuje, pobízí mě, abych se nikdy neopírala o svou sílu, která je jen slabostí, ale ještě více mi tato vzpomínka mluví o milosrdenství a lásce“.¹³²

137. Moralisté, kteří se domnívají, že mají pod kontrolou milosrdenství a milost, by řekli, že to mohla říci, protože byla svatá, ale že hříšník by to říci nemohl. Přitom zapomínají na krásnou novost Tereziiny spirituality, která odráží srdce evangelia. Bohužel se v některých křesťanských kruzích stalo běžným uzavírat Ducha Svatého do schématu, které umožňuje mít vše pod svým dohledem. Tato moudrá učitelka církve to však vyvrací a přímo popírá takový reduktivní výklad následujícími velmi jasnými slovy: „Kdybych se dopustila všech možných zločinů a měla bych stále stejnou důvěru, cítím, že všechno to množství provinění by bylo jako kapka vody vhozená do hořící výhně.“¹³³

138. Její sestře Marii, která ji chválila za její velkorysou lásku k Bohu, ochotnou dokonce podstoupit mučednickou smrt, odpověděla v plném rozsahu v dopise, který je dnes jedním z milníků v dějinách spirituality. Tuto stránku je třeba číst tisíckrát pro její hloubku, jasnost a krásu. Pomáhá v ní své sestře „od Nejsvětějšího Srdce“, aby se tato zbožnost nezaměřovala na smutný aspekt, jak někteří chápali zadostiučinění jako jakýsi primát oběti nebo naplnění morálního imperativu. Ona naopak vše shrnuje do důvěry jako nejlepší oběti, která se líbí Srdci Kristovu: „Mé touhy po mučednictví nejsou ničím; nejsou to ty touhy, které mi dávají neomezenou důvěru, kterou cítím ve svém srdci. Abych řekla pravdu, právě duchovní bohatství činí člověka nespravedlivým, když v něm samolibě spočívá a věří, že je něčím velkým. (...) Co se Pánu líbí, je vidět, jak miluji svou malost a svou chudobu, je to slepá naděje, kterou mám v jeho milosrdenství! To je můj jediný poklad. (...) Chceš-li cítit radost, být přitahována utrpením, hledej jeho útěchu. (...) Pochop, že aby člověk miloval Ježíše, byl jeho obětí lásky, čím slabší je, bez touhy a ctnosti, tím více je přizpůsoben působení této Lásky, která stravuje a proměňuje! (...) Ach, jak bych si přála, abyste pochopili, co cítím! Je to důvěra a nic než důvěra, co nás musí vést k Lásce!“¹³⁴

¹³² TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 247, důstojnému pánu Maurici Bellièrovi*, 21. června 1897, in *Opere complete*, 587.

¹³³ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Poslední rozhovory, žlutý sešit*, 11. července 1897, in *Opere complete*, 1014–1015.

¹³⁴ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 197, sestře Marii od Nejsvětějšího Srdce*, 17. září 1896, in *Opere complete*, 537–538. To neznamená, že by Terezička nepřinášela oběti, bolesti, soužení jako způsob, jak se spojit s utrpením Krista, ale to, že když chtěla jít až k podstatě věci, usilovala o to, aby těmto obětem nedávala větší důležitost, kterou by neměly.

139. V mnoha jejích textech si můžeme povšimnout jejího boje proti formám spirituality, které se příliš soustředí na lidské úsilí, na vlastní zásluhy, na přinášení obětí, na určitá plnění povinností, aby si „zasloužila nebe“. Pro ni „zásluhy nespočívají v tom, že mnoho děláme nebo dáváme, ale spíše v tom, že dostáváme“.¹³⁵ Přečtěme si ještě jednou několik velmi významných textů, v nichž zdůrazňuje tuto cestu, která je jednoduchou a rychlou cestou k získání Pána skrze srdce.

140. Toto napsala sestře Leonii: „Ujišťuji tě, že dobrý Pán je mnohem lepší, než si myslíš: spokojíš se s pohledem, s povzdechem lásky. Pokud jde o mne, je pro mne velmi snadné praktikovat dokonalost, protože jsem pochopila, že není třeba dělat nic jiného než vzít Ježíše za srdce! Podívej se na dítě, které právě nazlobilo svou matku. (...) Když k ní natáhne ruce, usměje se a řekne: „Zdvihni mě, už budu hodný“, copak ho matka nemůže s něhou přitisknout k srdci a zapomenout na jeho dětské poklesky? Dobře však ví, že její drahý chlapeček při nejbližší příležitosti začne znovu, ale to nevádí: pokud ji přesto vezme za srdce, nikdy nebude potrestán“.¹³⁶

141. V dopise otci Adolfu Roullandovi říká: „Moje cesta je cesta důvěry a lásky; nechápu duše, které se bojí tak něžného Přítele. Někdy, když čtu některá duchovní pojednání, v nichž je dokonalost představována skrze tisíce překážek, obklopena zástupem iluzí, můj ubohý duch se brzy unaví; zavřu učenou knihu, která mi láme hlavu a nechá uvadat srdce, a vezmu si Písmo svaté. Tehdy se mi všechno rozjasní: jediné slovo odhalí mé duši nekonečné obzory; dokonalost se mi zdá snadná; vidím, že stačí poznat vlastní nicotu a odevzdat se jako dítě do náruče dobrého Boha.“¹³⁷

142. A k P. Maurici Bellièrovi, když mluví o jednom rodiči, poznamenává: „Nevěřím, že srdce toho šťastného otce může odolat synovské důvěře svého syna, jehož upřímnost a lásku zná. Přesto si je vědom toho, že se jeho syn nejednou vrátí ke stejným chybám, ale je vždy ochoten mu odpustit, pokud si ho syn vždy vezme k srdci.“¹³⁸

¹³⁵ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 142, Célině*, 6. července 1893, in *Opere complete*, 451.

¹³⁶ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 191, Léonii*, 12. července 1896, in *Opere complete*, 528.

¹³⁷ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 226, P. Roullandovi*, 9. května 1897, in *Opere complete*, 573.

¹³⁸ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Dopis 258 důstojnému pánu Maurici Bellièrovi*, 18. července 1897, in *Opere complete*, 598.

Ohlasy v Tovaryšstvu Ježíšově

143. Viděli jsme, jak svatý Klaudius de La Colombière spojil duchovní zkušenost svaté Markéty s tím, co nabízí *Duchovní cvičení*. Domnívám se, že místo Nejsvětějšího Srdce v dějinách Tovaryšstva Ježíšova si zaslouží krátkou zmínku.

144. Spiritualita Tovaryšstva Ježíšova se vždy zaměřovala na „vnitřní poznání Pána, abychom ho více milovali a následovali“.¹³⁹ Svatý Ignác nás ve svých *Duchovních cvičeních* vyzývá, abychom vstoupili do evangelia, které nám říká, že „když byl jeho bok proboden kopím, vytryskla krev a voda.“¹⁴⁰ Když se exercitanti ocitne před zraněným Kristovým bokem, Ignác mu navrhuje, aby vstoupil do Kristova Srdce. To je cesta ke zranění srdce z rukou „mistra citů“, jak se vyjádřil svatý Petr Faber v jednom ze svých dopisů svatému Ignáci.¹⁴¹ O tom hovoří také otec Juan Alfonso de Polanco ve svém životopise svatého Ignáce: „[Kardinál Contarini] poznal, že v otci Ignácovi našel mistra citů.“¹⁴² Rozmluvy, které svatý Ignác navrhuje, jsou podstatnou součástí této výchovy srdce, abychom srdcem slyšeli a zakusili poselství evangelia a rozmlouvali o něm s Pánem. Svatý Ignác říká, že můžeme Pánu sdělovat své záležitosti a žádat ho v nich o radu. Každý exercitanti může poznat, že v exerciciích probíhá dialog srdce se srdcem.

145. Svatý Ignác končí rozjímání u paty Ukřižovaného výzvou, aby exercitanti oslovil ukřižovaného Pána s velkou láskou a tázal se ho, „jako když mluví přítel s přítelem nebo služebník se svým pánem“, co by pro něj měl udělat.¹⁴³ Itinerář exercicií vrcholí „nazíráním k nabytí lásky“, z něhož plyne díkůvzdání a obětování „paměti, rozumu a vůle“ Srdci, které je zdrojem a původcem všeho dobra.¹⁴⁴ Toto vnitřní poznání Pána není budováno našimi vlastními schopnostmi a úsilím, je vyprošováno jako dar.

146. Stejná zkušenost je základem dlouhého řetězce jezuitských kněží, kteří se výslovně odvolávali na Srdce Ježíšovo, jako například svatý František Borgiaš, svatý Petr Faber, svatý Alfons Rodriguez, otec Álvarez de Paz, otec Vincent Carafa, otec Kasper Druzbicki a mnozí další. V roce 1883 jezuité prohlásili, že „Tovaryšstvo

¹³⁹ Srv. IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*, č. 104.

¹⁴⁰ IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*, č. 297.

¹⁴¹ Srv. *Dopis sv. Ignácovi*, 23. června 1541.

¹⁴² *De Vita P. Ignatii et Societatis Iesu initiis*, c. 8, 96, Bilbao–Santander 2021, 147.

¹⁴³ IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*, č. 54.

¹⁴⁴ Srv. IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*, č. 230n.

Ježíšovo přijímá a ujímá se s duchem překypujícím radostí a vděčností nejsladšího břemena, které mu svěřil náš Pán Ježíš Kristus, aby praktikovalo, podporovalo a šířilo úctu k jeho Nejsvětějšímu Srdci¹⁴⁵. V prosinci roku 1871 zasvětil Tovaryšstvo Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu otec Pieter Jan Beckx a na důkaz toho, že je to stále aktuální prvek v životě Tovaryšstva, otec Pedro Arrupe tak učinil znovu v roce 1972 s přesvědčením, které je vyjádřeno těmito slovy: „Chci Tovaryšstvu říci něco, co cítím, že nesmím zamlčet. Už od svého noviciátu jsem byl vždy přesvědčen, že to, co nazýváme *úctou k Nejsvětějšímu Srdci*, obsahuje symbolické vyjádření nejhlubšího jádra ignaciánského ducha a mimořádnou účinnost – *ultra quam speraverint* – jak pro jeho vlastní zdokonalení, tak pro jeho apoštolskou plodnost. Stále zastávám stejné přesvědčení. (...) V této úctě nacházím jeden z nejniternejších zdrojů svého vnitřního života.“¹⁴⁶

147. Když svatý Jan Pavel II. vyzval „všechny členy Tovaryšstva, aby s ještě větší horlivostí podporovali tuto zbožnost, která více než kdy jindy odpovídá očekáváním naší doby“, učinil tak proto, že si uvědomoval úzkou souvislost mezi úctou k Srdci Kristovu a ignaciánskou spiritualitou, neboť „touha ‚důvěrně poznat Pána‘ a ‚vést s ním dialog‘, od srdce k srdci, je díky *Duchovním cvičením* charakteristická pro ignaciánský duchovní a apoštolský dynamismus, který je zcela ve službě lásky k Božímu Srdci“.¹⁴⁷

Dlouhý tok vnitřního života

148. Úcta ke Kristovu Srdci se znovu objevuje na duchovní cestě mnoha velmi odlišných světců a u každého z nich tato úcta nabývá nových aspektů. Svatý Vincenc de Paul, abychom uvedli příklad, říkal, že to, co Bůh chce, je srdce: „Bůh žádá především srdce, srdce: to je to hlavní. Proč ten, kdo nic nevlastní, může mít větší zásluhy než ten, kdo má velký majetek, kterého se zříká? Protože ten, kdo nic nemá, jde k němu s větší náklonností; a to je to, co Bůh chce zcela zvláštním způsobem.“¹⁴⁸ To s sebou nese přijetí toho, aby se srdce sjednotilo s Kristovým: „Řeholnice, která dělá všechno pro to, aby své srdce sjednotila se srdcem našeho Pána (...), jaká požehnání od Boha dostane!“¹⁴⁹

¹⁴⁵ 23. generální kongregace Tovaryšstva Ježíšova, dekret 46, 1: *Institutum Societatis Iesu*, 2, Firenze 1893, 511.

¹⁴⁶ „*In Lui solo... la speranza*“, Milano 1983, 180–181.

¹⁴⁷ *Lettera al Preposito Generale della Compagnia di Gesù*, Paray-le-Monial, 5 ottobre 1986.

¹⁴⁸ *Conferenze ai Preti della Missione*, 132 (13 agosto 1655), „La povertà“: San Vincenzo de' Paoli, *Opere*, vol. 10, Roma 2008, 208.

¹⁴⁹ *Conferenze alle Figlie della Carità*, 89 (9 dicembre 1657), „Mortificazione, corrispondenza, pasti, uscite“ (*Regole comuni*, artt. 24–27): *Op. cit.*, vol. 9, 807.

149. Někdy jsme v pokušení považovat toto tajemství lásky za obdivuhodnou skutečnost minulosti, za krásnou spiritualitu jiných časů, a musíme si vždy znovu připomínat, jak řekl jeden světec misionář, že „toto božské Srdce, které sneslo, že bylo roztrženo kopím nepřítele, aby mohlo z tohoto posvátného otvoru vylít svátosti, z nichž byla vytvořena Církev, nepřestalo jinak milovat“.¹⁵⁰ O Srdci Kristově s upřímnou zbožností hovoří i další novější světci, jako svatý Pio z Pietrelciny, svatá Terezie z Kalkaty a mnozí další. Rád bych však připomněl také zkušenosti svaté Faustíny Kowalské, která znovu předkládá zbožnost k Srdci Kristovu se silným důrazem na slavný život Zmrtvýchvstalého a na Boží milosrdenství. Ostatně, motivován těmito zkušenostmi světice a čerpaje z duchovního odkazu, který zanechal svatý biskup Józef Sebastian Pelczar (1842–1924),¹⁵¹ svatý Jan Pavel II. úzce propojil své úvahy o milosrdenství s úctou k Srdci Kristovu: „Církev jako by zvláštním způsobem vyznávala Boží milosrdenství a uctívala je tím, že se obrací k Srdci Kristovu. Vskutku, právě přiblížení se Kristu v tajemství jeho Srdce nám umožňuje setrvat v tomto bodě (...) zjevení milosrdné Otcovy lásky, která tvořila ústřední obsah mesiášského poslání Syna člověka.“¹⁵² Sám svatý Jan Pavel II. o Nejsvětějším Srdci velmi osobně přiznal: „Mluví ke mně od mého mládí.“¹⁵³

150. Aktuálnost úcty ke Kristovu Srdci je zvláště patrná v evangelizační a výchovné činnosti četných ženských a mužských řeholních kongregací, do jejichž vzniku byla vtisknuta tato kristologická duchovní zkušenost. Vyjmenovat je všechny by bylo nekonečné. Podívejme se jen na dva namátkou vybrané příklady: „Zakladatel [svatý Daniel Comboni] našel v tajemství Srdce Ježíšova sílu pro své misionářské nasazení“.¹⁵⁴ „Vedeny láskou Srdce Ježíšova usilujeme o to, aby lidé rostli ve své lidské důstojnosti a jako synové a dcery Boží na základě evangelia a jeho požadavků lásky, odpuštění, spravedlnosti a solidarity s chudými a marginalizovanými“.¹⁵⁵ Stejně tak jsou přitažlivým zdrojem spirituality a horlivosti svatyně zasvěcené Kristovu Srdci, rozesté po celém světě. Všem, kdo se nějakým způsobem podílejí na těchto místech víry a lásky, uděluji otcovské požehnání.

Pobožnost útěchy

¹⁵⁰ COMBONI, D., *Scritti*, 3324, in *Gli scritti*, Bologna 1991, 998.

¹⁵¹ Srv. JAN PAVEL II., Homilie při kanonizační mši, 18. května 2003, in *L'Osservatore Romano* (19.–20. května 2003), s. 6.

¹⁵² JAN PAVEL II., encyklika *Dives in misericordia* (30. listopadu 1980), 13, in AAS 72 (1980), 1219.

¹⁵³ JAN PAVEL II., *Katecheze* (20. července 1979), in *L'Osservatore Romano* (22. července 1979), s. 1.

¹⁵⁴ Missionari Comboniani del Cuore di Gesù, *Regola di Vita, Costituzioni e Direttorio Generale*, Roma 1988, 3.

¹⁵⁵ Religiose del Sacro Cuore di Gesù (Società del Sacro Cuore), *Costituzioni del 1982*, 7.

151. Rána v boku, z níž tryská živá voda, zůstává u Vzkříšeného otevřená. Tato velká rána způsobená kopím a rány trnové koruny, které se často objevují na vyobrazeních Nejsvětějšího Srdce, jsou od této pobožnosti neoddelitelné. V ní rozjímáme o Ježíšově lásce, která se dokázala vydat až do krajnosti. Srdce Zmrtvýchvstalého uchovává tuto znamení naprostého sebedarování, které zahrnovalo intenzivní utrpení za nás. Je proto do jisté míry nevyhnutelné, že věřící touží odpovědět nejen na tuto velkou lásku, ale také na bolest, kterou Kristus přijal a snášel z tak velké lásky.

S ním na kříži

152. Stojí za to připomenout si tento výraz duchovní praxe, která se rozvinula v úctě ke Kristovu Srdci: vnitřní touha poskytnout mu útěchu. Nebudu se nyní zabývat praxí „zadostiučinění“, kterou považuji za lépe zasazenou do kontextu sociálního rozměru této úcty a kterou rozvedu v následující kapitole. Nyní bych se chtěl zaměřit pouze na onu touhu, která často rozkvetne v srdci věřícího z lásky, když rozjímá o tajemství Kristova umučení a prožívá je jako tajemství, které si nejen připomíná, ale které se díky milosti stává přítomným, či spíše nás vede k tomu, abychom byli mysticky přítomni tomuto okamžiku vykoupení. Jestliže je Milovaný tím nejdůležitějším, jak bychom ho tedy nemohli chtít utěšit?

153. Papež Pius XI. se snažil dát této zkušenosti základ tím, že nás vyzval, abychom si uvědomili, že tajemství vykoupení skrze Kristovo umučení překračuje díky Boží milosti všechny časové a prostorové vzdálenosti, takže jestliže se On na kříži vydal i za budoucí hříchy, naše hříchy, stejně tak naše dnešní skutky obětované pro Jeho útěchu překračují čas a dosahují jeho zraněného Srdce: „Jestliže i kvůli našim budoucím, ale předvídaným hříchům byla Ježíšova duše smutná až k smrti, nelze pochybovat o tom, že v té době pociťovala také jistou útěchu z očekávání našeho zadostiučinění, když se mu „zjevil anděl z nebe“ (Lk 22,43), aby utěšil jeho srdce tísněné smutkem a úzkostí. A tak i nyní podivuhodným, ale pravdivým způsobem můžeme a musíme utěšovat to Nejsvětější Srdce, které je neustále zraňováno hříchy nevděčných lidí.“¹⁵⁶

Důvody srdce

154. Může se zdát, že tento projev zbožnosti nemá dostatečnou teologickou oporu, ale ve skutečnosti má srdce své důvody. *Sensus fidelium* cítí, že je zde něco tajemného, co přesahuje naši lidskou logiku, a že Kristovo utrpení není pouhou skutečností minulosti: můžeme se na něm podílet vírou. Rozjímání o Kristově sebeobětování na kříži je pro zbožnost věřících něčím větším než pouhou

¹⁵⁶ Encyklika *Miserentissimus Redemptor* (8. května 1928), in AAS 20 (1928), 174.

vzpomínkou. Toto přesvědčení je pevně zakotveno v teologii.¹⁵⁷ K tomu přistupuje vědomí vlastního hříchu, který On nesl na svých zraněných bedrech, a vlastní nedostatečnosti před tak velkou láskou, která nás vždy nekonečně převyšuje.

155. V každém případě si klademe otázku, jak je možné vztahovat se k živému, vzkříšenému, plně šťastnému Kristu, a zároveň ho utěšovat v utrpení. Uvažujme o tom, že vzkříšené Srdce si uchovává své Rány jako stálou vzpomínku a že působení milosti vyvolává zkušenost, která není zcela obsažena v chronologickém okamžiku. Tato dvě přesvědčení nám umožňují připustit, že stojíme před mystickou cestou, která přesahuje pokusy rozumu a vyjadřuje to, co nám naznačuje samo Boží slovo. „Ale“, píše papež Pius XI, „jak lze říci, že Kristus vládne blažený v nebi, když může být utěšován těmito skutky zadostiučinění? „Dejte duši lásku a ona pochopí, co říkám,“¹⁵⁸ odpovídáme Augustinovými slovy, která se hodí pro náš účel. Neboť každá duše, skutečně zapálená v lásce k Bohu, pokud se rozjímáním obrací k minulosti, medituje, vidí a kontempluje Ježíše trpícího za lidstvo, postiženého, uprostřed nejtěžších bolestí „pro nás lidi a pro naši spásu“, smutkem, úzkostí a potupou téměř utištěného, ba „rozdrčeného našimi zločiny“ (Iz 53,5), a přitom nás svými ranami uzdravuje. S tím větší pravdivostí o tom zbožné duše rozjímají, neboť hříchy a zločiny lidí, ať už byly spáchány v jakékoli době, byly příčinou, proč byl Syn Boží vydán na smrt.“¹⁵⁹

156. Toto učení Pia XI. je třeba mít na paměti. Když totiž Písmo říká, že věřící, kteří nežijí podle své víry, „znovu křižují Božího Syna“ (Žid 6,6), nebo že když snáším utrpení pro druhé, „tím na svém těle doplňuji to, co zbývá vytrpět (do plné míry) Kristových útrap“ (Kol 1,24), nebo že Kristus se ve svém utrpení modlil nejen za své tehdejší učedníky, ale „také za ty, kdo pro jejich slovo uvěří ve mne“ (Jan 17,20), říká něco, co nabourává naše omezená schémata. Ukazuje nám, že není možné stanovit před a po bez jakékoli souvislosti, i když si to naše myšlení neumí vysvětlit. Evangelium v jeho různých aspektech nemá být pouze reflektováno nebo připomínáno, ale má být žito, a to jak ve skutcích lásky, tak ve vnitřní zkušenosti, a to platí zejména pro tajemství Kristovy smrti a vzkříšení. Zdá se, že časový rozdíl, kterého se chápe naše mysl, neobsáhne pravdu této věroučné zkušenosti, v níž se snoubí spojení s trpícím Kristem a zároveň síla, útěcha a přátelství, kterých se těšíme se Zmrtvýchvstalým.

¹⁵⁷ Když se jedná o víru, která se vztahuje ke Kristu, duše má přístup nejen k nějakým vzpomínkám, ale k realitě jeho božského života. Srv. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa Theologiae*, II-II, q. 1, a. 2, ad 2; q. 4, a. 1.

¹⁵⁸ In Ioannis evangelium, XXVI, 4.

¹⁵⁹ Pius XI., encyklika *Miserentissimus Redemptor* (8. května 1928), in AAS 20 (1928), 174.

157. Vidíme tedy jednotu velikonočního tajemství v jeho dvou neoddělitelných aspektech, které se navzájem osvětlují. Toto jediné tajemství, které je zpřítomněno milostí ve svých dvou rozměrech, znamená, že když se snažíme obětovat něco Kristu pro jeho útěchu, naše vlastní utrpení je osvíceno a proměněno velikonočním světlem lásky. Dochází k tomu, že se na tomto tajemství podílíme ve svém konkrétním životě, protože sám Kristus se chtěl předem podílet na našem životě, chtěl žít v očekávání toho, co jeho církevní tělo zakusí, a to jak v ranách, tak v útěše. Když žijeme v Boží milosti, stává se tato vzájemná účast duchovní zkušeností. Nakonec je to Zmrtvýchvstalý, kdo nám působením své milosti umožňuje tajemně se spojit s jeho utrpením. To poznávají věřící srdce, která prožívají radost ze vzkříšení, ale zároveň touží podílet se na údělu svého Pána. Na tuto účast se připravují utrpením, únavou, zklamáním a obavami, které jsou součástí jejich života. Neprožívají toto tajemství v osamění, protože tyto rány jsou stejně tak účastí na osudu mystického těla Kristova, které kráčí ve svatém Božím lidu a které v sobě nese Kristův osud v každé době a na každém místě dějin. Pobožnost útěchy není ahistorická nebo abstraktní, stává se Tělem a Krví na cestě církve.

Kajícnost

158. Neodolatelná touha utěšit Krista, která vychází z bolesti při rozjímání nad tím, co pro nás vytrpěl, je živena také upřímným poznáním našich pout, připoutaností, nedostatku radosti z víry, marného usilování a kromě konkrétních hříchů také nesouladu srdce s jeho láskou a plánem. Je to zkušenost, která nás očišťuje, protože láska potřebuje očistu slzami, které nás nakonec zanechají více žíznivé po Bohu a méně posedlé sebou samými.

159. Vidíme tedy, že čím hlubší je touha utěšit Pána, tím hlubší je soucit věřícího srdce, který „není pocitem viny, jež nás sráží k zemi, není skrupulí, která nás ochromuje, ale je blahodárným podnětem, který v nás hoří a uzdravuje, protože srdce, když vidí své vlastní zlo a poznává se coby hříšník, se otevírá, přijímá působení Ducha Svatého, živou vodu, která jím otřásá a způsobuje, že mu po tváři tečou slzy (...). Nejde o to, abychom se litovali, jak jsme často v pokušení. (...) Naopak, mít slzy lítosti znamená vážně litovat toho, že jsme Boha zarmoutili hříchem; znamená to uznat, že jsme vždycky dlužníky a nikdy věřiteli (...). Jako kapka vyhloubí kámen, tak slzy postupně vyhloubí zatvrzelá srdce. Tak jsme svědky zázraku smutku, dobrého smutku, který vede ke sladkosti (...). Soucit není plodem naší práce, ale je milostí a jako o takovou je třeba o něj prosit v modlitbě“.¹⁶⁰ Je

¹⁶⁰ FRANTIŠEK, Homilie při mši svěcení olejů, 28. března 2024, in *L'Osservatore Romano* (28. března 2003), s. 2.

třeba prosit o „bolest s Kristem, naplněným bolestmi, zkrušenost se zdrceným Kristem, slzy, vnitřní muka, která Kristus podstoupil za mě“.¹⁶¹

160. Proto prosím, aby se nikdo nevysmíval projevům věřícího zápalu věrného Božího lidu, který se ve své lidové zbožnosti snaží utěšit Krista. A vyzývám každého, aby si položil otázku, zda v některých projevech této lásky, která se snaží utěšit Pána, není více racionality, více pravdy a více moudrosti než v chladných, odtažitých, vypočítavých a minimálních projevech lásky, kterých jsme schopni my, kteří tvrdíme, že máme přemýšlivější, kultivovanější a zralejší víru.

Utěšení, abychom mohli těšit

161. V tomto rozjímání o Srdci Krista, který se vydal až do krajnosti, jsme utěšováni. Smutek, který cítíme v srdci, ustupuje naprosté důvěře a nakonec zůstává vděčnost, něha, pokoj; je to jeho láska, která vládne v našem životě. Soucit „nezpůsobuje úzkost, ale odlehčuje duši od břemen, protože působí v ráně hříchu a disponuje nás k tomu, abychom právě tam přijali Pánovo pohlazení“.¹⁶² A naše utrpení se spojuje s Kristovým utrpením na kříži, protože když říkáme, že milost nám umožňuje překonat všechny vzdálenosti, znamená to také, že Kristus, když trpěl, spojil všechna utrpení svých učedníků v průběhu dějin. Pokud tedy trpíme, můžeme zakoušet vnitřní útěchu z vědomí, že s námi trpí sám Kristus. Horlivě ho utěšujeme a vycházíme z toho utěšení.

162. V určitém okamžiku tohoto rozjímání věřícího srdce však musí zaznít ono dramatické Pánovo volání: „Těšte, těšte můj národ.“ (Iz 40,1) A připomínají se nám slova svatého Pavla, který připomíná, že Bůh nás utěšuje, „abychom pak mohli těšit druhé v jakémkoli soužení tou útěchou, jakou Bůh potěšuje nás.“ (2 Kor 1,4)

163. To nás nyní vybízí, abychom se snažili prohloubit komunitní, sociální a misijní rozměr každé autentické úcty ke Kristovu Srdci. Ve skutečnosti nás Kristovo Srdce současně s tím, jak nás vede k Otci, posílá k našim bratřím. V plodech služby, bratrství a misie, které skrze nás vytváří Kristovo Srdce, se naplňuje Otcova vůle. Tím se kruh uzavírá: „Tím bude oslaven můj Otec, že ponese mnoho ovoce.“ (Jan 15,8)

¹⁶¹ IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*, č. 203.

¹⁶² FRANTIŠEK, Homilie při mši svěcení olejů, 28. března 2024, in *L'Osservatore Romano* (28. března 2024), s. 2.

V. LÁSKU ZA LÁSKU

164. V duchovních zkušenostech svaté Markéty Marie spolu s Ježíšovým vroucím vyznáním lásky nacházíme také vnitřní echo, které nás vyzývá k darování života. Vědomí, že jsme milováni, a vložení veškeré důvěry v tuto lásku neznamena, že bychom rušili veškerou svou schopnost sebedarování, neznamena to, že se zříkáme neodolatelné touhy dát nějakou odpověď svými malými a omezenými schopnostmi.

Nářek a prosba

165. Počínaje druhým velkým zjevením svaté Markétě vyjadřuje Ježíš zármutek nad tím, že jeho velká láska k lidem „dostala na oplátku jen nevděk a lhostejnost“, „chlad a odpor“. „To,“ říká Pán, „mi působí větší utrpení než všechno, co jsem vytrpěl ve svém umučení.“¹⁶³

166. Ježíš mluví o své žízni být milován a ukazuje nám, že jeho Srdci není lhostejná naše reakce na jeho touhu: „Žízním tak vroucí žízní být milován lidmi v Nejsvětější svátosti, že mě to stravuje. Nenacházím však nikoho, kdo by se podle mé touhy pokusil uhasit mou žízeň tím, že by odpověděl na mou lásku.“¹⁶⁴ Ježíšova žádost je láska. Když to věřící srdce objeví, odpověď, která se spontánně vynoří, není obtížnou snahou o oběť nebo pouhým plněním tíživé povinnosti, ale je to otázka lásky: „Dostala jsem od svého Boha mimořádné milosti jeho Lásky; cítila jsem se poháněna touhou oplatit mu to a odevzdat mu lásku za lásku.“¹⁶⁵ Tak učí Lev XIII. a píše, že skrze obraz Nejsvětějšího Srdce nás Kristova láska „podněcuje k opětování lásky z lásky“.¹⁶⁶

Prodloužení jeho lásky v bratřích

167. Musíme se vrátit k Božímu slovu, abychom poznali, že nejlepší odpovědí na lásku jeho Srdce je láska k našim bratřím a sestrám; neexistuje větší gesto, které bychom mu mohli nabídnout, abychom mu oplatili lásku za lásku. Boží slovo to říká zcela jasně: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali.“ (Mt 25,40) „Celý Zákon totiž ve své plnosti je obsažen v jediné větě: 'Miluj svého bližního jako sebe'.“ (Gal 5,14) „My víme, že jsme přešli ze smrti do života, a proto milujeme bratry. Kdo nemiluje, zůstává ve smrti.“ (1Jan

¹⁶³ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Autobiografia*, č. 55, Roma 1983, 134.

¹⁶⁴ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Dopis* 133, 10: *Scritti autobiografici*, Roma 1984, 182–183.

¹⁶⁵ MARKÉTA MARIA ALACOQUE, *Autobiografia*, č. 92, *Op. cit.*, 180.

¹⁶⁶ Encyklika *Annum Sacrum* (25. května 1899), AAS 31 (1898–99), 649.

3,14) „Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí.“ (1Jan 4,20)

168. Láska k bratrům se nevyrabí, není výsledkem našeho přirozeného úsilí, ale vyžaduje proměnu našeho sobeckého srdce. Spontánně pak vzniká známá prosba: „Ježíši, přetvoř naše srdce podle Srdce svého.“ Ze stejného důvodu nezněla výzva svatého Pavla: „Snažte se konat dobré skutky.“ Jeho výzva zněla přesně takto: „Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš.“ (Flp 2,5)

169. Je dobré si uvědomit, že v Římské říši našlo u křesťanů úctu, náklonnost a péči mnoho chudých, cizinců a mnoha dalších skartovaných lidí. To vysvětluje úvahy odpadlého císaře Juliána, který se divil, proč jsou křesťané tak vážení a opečovávaní, a domníval se, že jedním z důvodů je jejich odhodlání pomáhat chudým a cizincům, protože říše je ignorovala a opovrhovala jimi. Pro tohoto císaře bylo nesnesitelné, že se jeho chudým nedostává žádné pomoci, zatímco nenávidění křesťané „živí své i naše“.¹⁶⁷ V jednom dopise se pozastavuje především nad příkazem vytvořit charitativní instituce, které by konkurovaly křesťanům a přitahovaly úctu společnosti: „Otevřete ve všech městech četné noclehárny, aby se cizinci mohli těšit z naší lidskosti. (...) Přivykněte Helény na dobročinné skutky.“¹⁶⁸ Svého cíle však nedosáhl, jistě proto, že za takovými skutky nestála křesťanská láska, která by umožnila uznat jedinečnou důstojnost každého člověka.

170. Tím, že se Ježíš ztotožnil s těmi nejmenšími ve společnosti (srv. Mt 25,31–46), „přinesl velkou novinku spočívající v uznání důstojnosti každého člověka, a také a zejména těch lidí, kteří byli kvalifikováni jako ‚nehodní‘. Tento nový princip v lidských dějinách, podle něhož jsou lidé tím ‚hodnějším‘ úcty a lásky, čím jsou slabší, ubožejší a více trpí, a to až do té míry, že ztrácejí samotnou lidskou ‚tvář‘, změnil tvář světa a dal vzniknout institucím, které se starají o lidi v nepříznivých podmínkách: opuštěné děti, sirotky, staré lidi, kteří zůstali sami, duševně nemocní, lidi s nevléčitelnými nemocemi nebo vážnými postiženími, lidi žijící na ulici“.¹⁶⁹

171. I z hlediska Rány jeho Srdce nám pohled na Pána, který „vzal na sebe naše slabosti a nesl naše nemoci“ (Mt 8,17), pomáhá věnovat větší pozornost utrpení a potřebám druhých, posiluje nás, abychom se podíleli na jeho díle osvobození jako

¹⁶⁷ JULIÁN, *Ep. XLIX ad Arsacium Pontificem Galatiae*, Mainz 1828, 90–91.

¹⁶⁸ *Tamtéž*.

¹⁶⁹ Dikasterium pro nauku víry, deklarace *Dignitas infinita* (2. dubna 2024), 19, in *L'Osservatore Romano* (8. dubna 2024).

nástroje šíření jeho lásky.¹⁷⁰ Rozjímáme-li o daru sebe sama, který Kristus učinil za všechny, stává se nevyhnutelnou otázkou, proč nejsme schopni dát svůj život za druhé: „Z toho jsme poznali Lásku: že Kristus za nás položil svůj život. Také my jsme povinni položit život za své bratry.“ (1Jan 3,16)

Některé ohlasy v dějinách spirituality

172. Toto spojení mezi úctou k Ježíšovu Srdci a námahou pro bratry prochází dějinami křesťanské spirituality. Podívejme se na některé příklady.

Být pramenem pro ostatní

173. Počínaje Origenem několik církevních otců vykládalo text Jan 7,38 – „z jeho nitra potečou proudy živé vody“ – tak, že se vztahuje na samotného věřícího, jakkoli je to důsledek toho, že on sám pil z Krista. Sjednocení s Kristem tedy nesměřuje pouze k uhašení vlastní žízně, ale činí nás zdrojem čerstvé vody pro druhé. Origenes říká, že Kristus naplňuje svůj slib tím, že z nás vytékají proudy vody: „Duše lidské bytosti, která je k obrazu Božímu, může v sobě obsahovat a vytvářet studny, prameny a řeky ze sebe samé.“¹⁷¹

174. Svatý Ambrož doporučoval pít z Krista, „aby se v tobě rozhojnil pramen vody, která tryská k věčnému životu“.¹⁷² A svatý Viktor tvrdil, že Duch Svatý se dává v takové hojnosti, že „ten, kdo ho přijímá, se stává lůnem, z něhož tryskají proudy živé vody“.¹⁷³ Svatý Augustin říkal, že tato řeka, která tryská z věřícího, je dobrotivost.¹⁷⁴ Svatý Tomáš Akvinský tuto myšlenku zopakoval tvrzením, že když někdo „spěchá předávat druhým různé dary milosti, které obdržel od Boha, vytryskne z jeho nitra živá voda“.¹⁷⁵

175. Jestliže totiž „oběť kříže, přinášená s láskou a poslušností srdce, představuje přebohaté a nekonečné zadostiučinění za hříchy lidského rodu“,¹⁷⁶ církev, která se

¹⁷⁰ Srv. BENEDIKT XVI., *Lettera al Preposito Generale della Compagnia di Gesù in occasione del 50° anniversario dell'Enciclica Haurietis Aquas* (15. května 2006), in AAS 98 (2006), 461.

¹⁷¹ *In Num. homil.* 12, 1, in PG 12, 657.

¹⁷² *Epist.* 29, 24, in PL 16, 1060.

¹⁷³ *Adv. Arium* 1, 8, in PL 8, 1044.

¹⁷⁴ *Tract. in Joannem* 32, 4, in PL 35, 1643.

¹⁷⁵ *In Ev. S. Joannis*, cap. VII, lectio 5.

¹⁷⁶ Pius XII., encyklika *Haurietis Aquas* (15. května 1956), II, in AAS 48 (1956), s. 321.

rodí z Kristova Srdce, prodlužuje a předává v každé době a na každém místě účinky jediného vykupitelského umučení, které lidi směřují k přímému spojení s Pánem.

176. V lůně církve lze prostřednictvím Marie, přímluvkyně a matky, chápat pouze „jako účast na tomto jediném zdroji, kterým je prostřednictvím samotného Krista“,¹⁷⁷ jediného Vykupitele, a „církvev neváhá Marii přiznat tuto podřízenou funkci“.¹⁷⁸ Úcta k Mariinu Srdci ve skutečnosti nemá nic ubírat jedinečné adoraci náležející Srdci Kristovu, nýbrž ji má podněcovat: „Mariina mateřská funkce vůči lidem nijak nezastírá ani nezmenšuje toto jedinečné Kristovo prostřednictví, nýbrž ukazuje jeho účinnost.“¹⁷⁹ Díky nesmírnému prameni, který tryská z Kristova otevřeného boku, se církev, Maria a všichni věřící různým způsobem stávají toky živé vody. Tímto způsobem sám Kristus rozvíjí svou slávu v naší malosti.

Bratrství a mystika

177. Svatý Bernard sice vybízel ke spojení se Srdcem Kristovým, ale bohatství této zbožnosti využil k tomu, aby načrtl změnu života založenou na lásce. Věřil, že je možná proměna citovosti zotročené požitky, která se neosvobozuje slepou poslušností příkazu, ale odpovědí na sladkost Kristovy lásky. Zlo se přemáhá dobrem, zlo se přemáhá růstem lásky: „Miluj tedy Pána, svého Boha, celou náklonností svého srdce, miluj ho celou pozorností a péčí rozumu, miluj ho tedy ze všech sil, neboj se pro něj zemřít (...). Ať je Pán Ježíš sladký a mírný pro tvůj cit, proti příjemným, ale zhoubným svodům tělesného života; ať sladkost přemáhá sladkost, jako klín je vytloukán klínem.“¹⁸⁰

178. Svatý František Saleský se nechal osvítit především Ježíšovou žádostí: „Učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“ (Mt 11,29) Tímto způsobem, jak říkal, v těch nejjednodušších a nejobyčejnějších věcech uchvátíme Pánovo Srdce: „Bude s námi spokojen jen tehdy, budeme-li dbát na to, abychom mu dobře sloužili v důležitých a významných věcech, stejně jako v těch malých a bezvýznamných; jak jedním, tak druhým mu můžeme uchvátit srdce (...). Drobná každodenní gesta dobročinnosti, bolest hlavy, zubů, drobné nepohodlí, mrzoutství manžela či manželky, rozbitá váza, zlomyslnost, grimasa, ztráta rukavice, prstenu, kapesníku; ta malá námaha jít večer brzy spát, abychom ráno brzy vstali k modlitbě, k přijímání; to, že se člověk trochu stydí, když koná úkon zbožnosti na veřejnosti; zkrátka všechna malá protivenství přijatá a konaná s láskou jsou nekonečně

¹⁷⁷ JAN PAVEL II., encyklika *Redemptoris Mater* (25. března 1987), 38, in AAS 79 (1987), 411.

¹⁷⁸ Druhý vatikánský koncil, *Lumen gentium*, 62.

¹⁷⁹ *Tamtéž*, 60.

¹⁸⁰ *Sermones super Cant.*, XX, 4, in PL 183, 869.

příjemné božské Dobrotě.¹⁸¹ Klíčem k naší odpovědi na lásku Kristova Srdce je však nakonec láska k bližnímu: „Stabilní, stálá, neměnná láska, která se nezastavuje u maličkostí, ani u vlastností či stavů osob, nepodléhá změnám či nelibosti. (...) Náš Pán nás miluje beze změny, snáší naše chyby i nedokonalosti; my tedy musíme činit totéž vůči svým bratřím a nikdy se neunavovat jejich snášením.“¹⁸²

179. Svatý Karel de Foucauld chtěl napodobovat Ježíše, žít jako on, jednat jako on, dělat vždy to, co by dělal Ježíš na jeho místě. Aby to mohl plně uskutečnit, potřeboval se připodobnit citům Kristova Srdce. Proto se znovu objevuje výraz „láska za lásku“, když říká: „Toužit po utrpení, aby to učinil láskou za lásku; (...) podílet se na jeho úkolu tím, že se spolu s ním, navzdory nicotnosti, kterou jsem, obětuji jako oběť, jako oběť za posvěcení lidí.“¹⁸³ Touha přinášet Ježíšovu lásku, jeho misijní nasazení mezi nejchudší a nezapomenutější na zemi, ho vedla k tomu, že si za své heslo zvolil *Jesus Caritas* se symbolem Kristova Srdce a nad ním kříž.¹⁸⁴ Nebylo to povrchní rozhodnutí: „Ze všech sil se snažím ukázat, dokázat těmto ubohým pomýleným bratřím, že naše náboženství je samá láska, samé bratrství, že jeho znakem je Srdce.“¹⁸⁵ A jeho přáním bylo usadit se s ostatními bratry „v Maroku ve jménu Srdce Ježíšova“.¹⁸⁶ Tak by jejich evangelizační činnost byla vyzařováním: „Z bratrstev musí vyzařovat láska, jako vyzařuje ze Srdce Ježíšova.“¹⁸⁷ Tato touha z něj postupně učinila univerzálního bratra, protože když se nechal formovat Srdcem Kristovým, chtěl do svého bratrského srdce přijmout celé trpící lidstvo: „Naše srdce, jako srdce církve, jako Srdce Ježíšovo, musí obejmout všechny lidi.“¹⁸⁸ „Lásku Ježíšova Srdce k lidstvu, tuto lásku, kterou projevil ve svém umučení, tu musíme mít ke všem lidem.“¹⁸⁹

¹⁸¹ *Introduzione alla vita devota*, s. III, c. XXXV: *Opere complete di Francesco di Sales*, vol. 3: *Filotea. Introduzione alla vita devota*, Roma 2009, 220–221.

¹⁸² *Kázání pro 18. neděli po Soslání Ducha Svatého*.

¹⁸³ *Gesù, la sua Passione, Ritiro fatto a Nazaret, 5–15 novembre 1987*: FOUCAULD, CH. DE, *La vita nascosta. Ritiri in Terra Santa (1897–1900)*, Roma 1974, 72.

¹⁸⁴ Od 19. března 1902 jsou všechny jeho dopisy nadepsány slovy *Jesus Caritas* oddělenými srdcem nad křížem.

¹⁸⁵ *Lettera a Don Huvelin*, 15. července 1904: *Opere spirituali*, Roma 1983, 633.

¹⁸⁶ *Lettera a Dom Martin*, 25. ledna 1903, in FOUCAULD, CH. DE, „*Cette chère dernière place*“. *Lettres à mes frères de la Trappe*, Paris 2012, 311.

¹⁸⁷ Citováno in VOILLAUME, R., *Les fraternités du Père de Foucauld*, Paris, 1946, 173.

¹⁸⁸ *Meditazioni dei santi Vangeli sui passi relativi a quindici virtù*, Nazaret 1897–1898, *Carità* 77 (Mt 20,28), in FOUCAULD, CH. DE, *Meditazioni sui passi dei vangeli relativi a Dio solo, fede, speranza, carità (1897–1898)*, Roma 1973, 325.

¹⁸⁹ *Tamtéž*, *Carità* 90 (Mt 27,30): *Op. cit.*, 338.

180. P. Huvelin, duchovní otec svatého Karla de Foucauld, řekl, že „když náš Pán žije v srdci, dává mu tyto city a toto srdce se sklání k maličkým. Takové bylo rozpoložení srdce Vincence z Pauly. (...) Když náš Pán žije v duši kněze, naklání ji k chudým“.¹⁹⁰ Je důležité si všimnout, jak tato zbožnost svatého Vincence, kterou popisuje otec Huvelin, byla živena také úctou ke Kristovu Srdci. Vincenc učil druhé, aby čerpali „ze Srdce našeho Pána nějaké slovo útěchy pro chudého nemocného“.¹⁹¹ Aby se to mohlo uskutečnit, muselo být vlastní srdce proměněno láskou a mírností Srdce Kristova a svatý Vincenc toto přesvědčení opakoval ve svých kázáních a radách tak často, že se stalo významným prvkem konstitucí jeho kongregace: „Všichni také vynaloží největší úsilí, aby se naučili této lekci, kterou nám dal Ježíš: ‚Učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem,‘ a mějte na paměti, že jak sám říká, s tichostí člověk ovládá zemi, protože praktikováním této ctnosti získává srdce lidí, aby je obrátil k Bohu, což nemohou získat ti, kdo se k bližnímu chovají tvrdě a přísně“.¹⁹²

Zadostiučinění: stavba na troskách

181. To vše nám ve světle Božího slova umožňuje pochopit, jaký význam máme přikládat „zadostiučinění“ obětovanému Kristovu Srdci, co od nás Pán skutečně očekává, že s pomocí jeho milosti napravíme. V této souvislosti se vedlo mnoho diskusí, ale svatý Jan Pavel II. nabídl jasnou odpověď, která nás, dnešní křesťany, má vést k duchu pokání, který by více odpovídal evangeliu.

Společenský význam úcty ke Kristovu Srdci

182. Svatý Jan Pavel II. vysvětlil, že společným obětováním se Srdci Kristovu „na troskách nahromaděných nenávistí a násilím lze vybudovat tolik vytouženou civilizaci lásky, království Srdce Kristova“; to jistě znamená, že jsme schopni „spojit synovskou lásku k Bohu s láskou k bližnímu“; nuže, „to je právě zadostiučinění, které požaduje Spasitelovo Srdce“.¹⁹³ Spolu s Kristem jsme na troskách, které jsme v tomto světě zanechali svým hříchem, povoláni vybudovat novou civilizaci lásky. To znamená napravovat tak, jak to od nás očekává Kristovo Srdce. Uprostřed katastrofy, kterou po sobě zanechalo zlo, se Kristovu Srdci zalíbilo potřebovat naši spolupráci na obnově dobra a krásy.

¹⁹⁰ HUVELIN, H., *Quelques directeurs d'âmes au XVII siècle*, Paris 1911, 97.

¹⁹¹ Srv. *Conferenze alle Figlie della Carità*, 85 (11 novembre 1657), „Servizio ai malati, cura della propria salute“ (*Regole comuni*, artt. 12–16): San Vincenzo de' Paoli, *Opere*, vol. 9, Roma 2008, 757.

¹⁹² *Costituzioni e Statuti della Congregazione della Missione*, Roma 1984, 110.

¹⁹³ *Lettera al Preposito Generale della Compagnia di Gesù* (Paray-le-Monial, 5. října 1986), in *L'Osservatore Romano* (6 října 1986), s. 7.

183. Každý hřích nepochybně poškozuje církev a společnost, takže „každému hříchu lze přisoudit (...) charakter sociálního hříchu“, i když to platí zejména pro některé hříchy, které „svým předmětem představují přímou agresi proti bližnímu“.¹⁹⁴ Svátý Jan Pavel II. vysvětlil, že opakování těchto hříchů vůči druhým často končí upevněním „struktury hříchu“, která ovlivňuje vývoj národů.¹⁹⁵ Často jde o součást převládající mentality, která považuje za normální nebo racionální to, co je ve skutečnosti jen sobectví a lhostejnost. Tento jev lze definovat jako sociální odcizení: „Odcizená je společnost, která svými formami společenské organizace, výroby a spotřeby ztěžuje uskutečnění tohoto daru a nastolení této mezilidské solidarity“.¹⁹⁶ Není to jen morální norma, která nás nabádá k odporu proti těmto odcizeným společenským strukturám, k jejich obnažování a k provolávání společenského dynamismu, který obnovuje a buduje dobro, ale je to právě „obrácení srdce“, které „ukládá povinnost“¹⁹⁷ tyto struktury napravit. Je to naše odpověď na milující Srdce Ježíše Krista, které nás učí milovat.

184. Právě proto, že evangelijní náprava má tentosilný sociální význam, naše skutky lásky, služby a smíření, aby působily účinnou nápravu, vyžadují, aby je vybízeli, motivovali a umožnili Kristus. Svátý Jan Pavel II. dále říkal, že k vybudování civilizace lásky potřebuje dnešní lidstvo Kristovo Srdce.¹⁹⁸ Křesťanskou nápravu nelze chápat jen jako soubor vnějších skutků, které jsou rovněž nezbytné a někdy obdivuhodné. Vyžaduje spiritualitu, duši, smysl, který jí dává sílu, impuls a neúnavnou tvořivost. Potřebuje život, oheň a světlo, které vycházejí z Kristova Srdce.

Náprava zraněných srdcí

185. Navíc pouhá vnější náprava nestačí ani pro svět, ani pro Srdce Kristovo. Pokud se každý zamyslí nad svými vlastními hříchy a jejich důsledky pro druhé, zjistí, že náprava škod způsobených tomuto světu znamená také touhu napravit zraněná srdce, kde byla způsobena nejhlubší škoda, nejbolestivější rána.

186. Duch zadostiučinění „nás vybízí k naději, že každá rána může být zahojena, i když je hluboká. Úplná náprava se někdy zdá nemožná, když jsou majetek nebo milovaní lidé trvale ztraceni nebo když se některé situace staly nenávratně

¹⁹⁴ JAN PAVEL II., apoštolská exhortace *Reconciliatio et Paenitentia* (2. prosince 1984), 16., in AAS 77 (1985), 215.

¹⁹⁵ Srv. JAN PAVEL II., encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30. prosince 1987), 36, in AAS 80 (1988), 561–562.

¹⁹⁶ JAN PAVEL II., encyklika *Centesimus annus* (1. května 1991), 41, in AAS 83 (1991), 844–845.

¹⁹⁷ KKC, č. 1888.

¹⁹⁸ Srv. *Katecheze*, 8. června 1994, 2, in *L'Osservatore Romano* (9. června 1994), s. 5.

ztracenými. Ale úmysl napravit a konkrétně tak učinit je nezbytný pro proces smíření a navrácení pokoje do srdce¹⁹⁹.

Krása prosby o odpuštění

187. Dobré úmysly nestačí, je nutná vnitřní dynamika touhy, která vyvolá vnější důsledky. V podstatě „náprava, aby byla křesťanská, aby se dotýkala srdce poškozené osoby a nebyla pouhým aktem spravedlnosti, předpokládá dva náročné postoje: uznání vlastní viny a žádost o odpuštění. (...) Právě z tohoto upřímného uznání škody způsobené bratrovi a z hlubokého a upřímného pocitu, že byla zraněna láska, se rodí touha po nápravě“.²⁰⁰

188. Neměli bychom si myslet, že přiznání vlastního hříchu před druhými je něco ponižujícího nebo poškozujícího naší lidskou důstojnost. Naopak, znamená to přestat lhát sám sobě, znamená to uznat svou historii takovou, jaká je, poznamenanou hříchem, zvláště když jsme ublížili svým bratřím a sestrám: „Obvinit sám sebe je součástí křesťanské moudrosti. (...) To se líbí Pánu, protože Pán přijímá zkroušené srdce.“²⁰¹

189. Součástí tohoto ducha nápravy je zvyk prosit bratry o odpuštění, což je uprostřed naší křehkosti velká ušlechtilost. Prosba o odpuštění je způsobem uzdravení vztahů, protože „znovu otevírá dialog a projevuje vůli obnovit pouto v bratrské lásce. (...) Dotýká se srdce bratra, utěšuje ho a vzbuzuje v něm přijetí požadovaného odpuštění“. A tak „nelze-li nenapravitelné zcela napravit, může se vždy znovu zrodit láska, která učiní ránu snesitelnou“.²⁰²

190. Srdce schopné soucitu může růst v bratrství a solidaritě, protože „kdo nepláče, ten zakrňuje, vnitřně stárne, zatímco kdo dosáhne prostší a důvěrnější modlitby, tvořené adorací a citem před Bohem, ten zraje. Stále méně se váže na sebe a stále více na Krista a stává se chudým v duchu. Tím se cítí být blíže chudým,

¹⁹⁹ Promluva k účastníkům *mezinárodní konference „Odčinit neodčinitelné“ při příležitosti 350. výročí zjevení Ježíšova Srdce v Paray-le-Monial*, 4. května 2024, in *L'Osservatore Romano* (4. května 2024), s. 12.

²⁰⁰ Promluva k účastníkům *mezinárodní konference „Odčinit neodčinitelné“ při příležitosti 350. výročí zjevení Ježíšova Srdce v Paray-le-Monial*, 4. května 2024, in *L'Osservatore Romano* (4. května 2024), s. 12.

²⁰¹ FRANTIŠEK, Homilie při ranní mši v Domě svaté Marty, 6. března 2018, in *L'Osservatore Romano* (5.–6. března 2018), s. 8.

²⁰² Promluva k účastníkům *mezinárodní konference „Odčinit neodčinitelné“ při příležitosti 350. výročí zjevení Ježíšova Srdce v Paray-le-Monial*, 4. května 2024, in *L'Osservatore Romano* (4. května 2024), s. 12.

milovaným Bohem“.²⁰³ V důsledku toho se rodí autentický duch nápravy, protože „ten, kdo je naplněn v srdci, se cítí být více bratrem než všichni hříšníci na světě, cítí se být více bratrem, bez jakéhokoli zdání nadřazenosti nebo přísného posuzování, ale vždy s touhou milovat a činit nápravu“.²⁰⁴ Tato solidarita vyvolaná soucitem zároveň umožňuje smíření. Člověk schopný soucitu, „místo aby se hněval a pohoršoval nad zlem spáchaným jeho bratry, pláče nad jejich hříchy. Není pohoršen. Dochází k jakémusi zvratu, kdy se přirozený sklon být shovívavý k sobě a nepružný k druhým obrací a člověk se z Boží milosti stává pevným k sobě a milosrdným k druhým“.²⁰⁵

Zadostiučinění: prodloužení pro Srdce Kristovo

191. Existuje ještě jeden doplňující způsob chápání zadostiučinění, který nám umožňuje dát ho do ještě přímějšího vztahu se Srdcem Kristovým, aniž bychom z tohoto pokání vylučovali konkrétní závazek vůči našim bratřím a sestrám, o němž jsme hovořili.

192. V jiné souvislosti jsem uvedl, že „se (Bůh) chtěl nějakým způsobem omezit“ a „mnohé věci, které považujeme za zlo, nebezpečí nebo zdroj utrpení, jsou ve skutečnosti součástí porodních bolestí, které nás podněcují ke spolupráci se Stvořitelem“.²⁰⁶ Naše spolupráce může umožnit šíření Boží moci a lásky v našem životě a ve světě, zatímco odmítnutí nebo lhostejnost tomu může zabránit. Některé biblické výrazy to vyjadřují metaforicky, například když Hospodin požaduje: „Když se obrátíš, Izraeli – praví Hospodin – smíš se ke mně vrátit.“ (Jer 4,1) Nebo když tváří v tvář odmítnutí svého lidu říká: „Obrací se ve mně srdce, rozněcuje i soucit.“ (Oz 11,8)

193. I když nelze mluvit o novém utrpení oslaveného Krista, „velikonoční tajemství Krista (...) a vše, co Kristus je, co vykonal a vytrpěl za všechny lidi, se podílí na božské věčnosti, a proto zahrnuje všechny časy a zpřítomňuje se v nich“.²⁰⁷ Místo toho můžeme říci, že On sám souhlasil s omezením rozlévající se slávy svého vzkříšení, s omezením šíření své nesmírné a vroucí lásky, aby ponechal prostor pro naši svobodnou spolupráci se svým Srdcem. To je tak skutečné, že naše odmítnutí

²⁰³ FRANTIŠEK, Homilie při mši svěcení olejů, 28. března 2024, in *L'Osservatore Romano* (28. března 2024), s. 2.

²⁰⁴ *Tamtéž*.

²⁰⁵ FRANTIŠEK, Homilie při mši svěcení olejů, 28. března 2024, in *L'Osservatore Romano* (28. března 2024), s. 2.

²⁰⁶ FRANTIŠEK, encyklika *Laudato si'* (24. března 2015), 80, in AAS 107 (2015), 879.

²⁰⁷ KKC, č. 1085.

ho v takovém impulzu sebedarování zastavuje, stejně jako naše důvěra a nabídka sebe sama otevírá prostor, nabízí kanál zbavený překážek pro rozlévání jeho lásky. Naše odmítnutí nebo naše lhostejnost omezuje účinky jeho moci a plodnost jeho lásky v nás. Pokud ve mně nenajde důvěru a otevřenost, je jeho láska ochuzena – protože on sám si to přál – o své rozšíření v mém životě, který je jedinečný a neopakovatelný, a ve světě, do kterého mě povolává, abych ji zpřítomňoval. To nevyplývá z jeho křehkosti, ale z jeho nekonečné svobody, jeho paradoxní moci a dokonalosti jeho lásky ke každému z nás. Když se Boží všemohoucnost projevuje ve slabosti naší svobody, „pouze víra ji může rozpoznat“.²⁰⁸

194. Markéta Marie vypráví, že při jednom z Kristových zjevení k ní promluvil o svém vášnivém Srdci lásky k nám, které „již není schopno v sobě udržet plameny své horoucí Lásky, a proto cítí potřebu je šířit“.²⁰⁹ Protože Pán, který může všechno, nás ve své božské svobodě chtěl potřebovat, je zadostiučinění chápáno jako odstranění překážek, které klademe do cesty rozšiřování Kristovy lásky ve světě svým nedostatkem důvěry, vděčnosti a zbožnosti.

Obětování lásce

195. Abychom mohli lépe uvažovat o tomto tajemství, přichází nám opět na pomoc zářivá spiritualita svaté Terezie od Dítěte Ježíše. Věděla, že někteří lidé si s dobrou vůlí obětovat se pro druhé vypěstovali extrémní formu zadostiučinění, která spočívá v tom, že se nabízejí jako jakýsi „hromosvod“, aby se mohla uskutečnit Boží spravedlnost: „Myslela jsem na duše, které se nabízejí jako oběti Boží spravedlnosti, aby odvrátily tresty vyhrazené viníkům a přitáhly je na sebe.“²¹⁰ Ale jakkoli se jí taková oběť zdála obdivuhodná, nebyla o ní příliš přesvědčena: „Byla jsem daleka toho, abych se cítila nakloněna ji učinit.“²¹¹ Toto naléhání na Boží spravedlnost nakonec vedlo k myšlence, že Kristova oběť byla neúplná nebo částečně účinná, případně že jeho milosrdenství nebylo dostatečně intenzivní.

196. Svátá Terezie díky svému duchovnímu vhledu objevila, že existuje i jiný způsob oběti, při kterém není nutné nasytit božskou spravedlnost, ale nechat nekonečnou lásku Pána, aby se bez překážek šířila: „Ó můj Bože! Má tvoje opovrhovaná láska zůstat ve tvém Srdci? Zdá se mi, že kdybys našel duše, které se nabízejí jako zápalné Oběti tvé Lásce, rychle bys je strávil; zdá se mi, že bys byl

²⁰⁸ *Tamtéž*, č. 268.

²⁰⁹ *Autobiografia*, č. 53, Roma 1983, 131.

²¹⁰ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Ms A*, 84r^o: *Opere complete*, Roma 1997, 209–210.

²¹¹ *Tamtéž*, *Op. cit.*, 210.

šťasten, kdybys vůbec nemusel stlačovat proudy nekonečné něhy, které jsou v tobě."²¹²

197. Ke Kristově jediné vykupitelské oběti není co přidat, ale je pravda, že odepření naší svobody neumožňuje Kristovu Srdci šířit v tomto světě své „vlny nekonečné něhy“. A je tomu tak proto, že Pán sám chce tuto možnost respektovat. Právě to, více než božská spravedlnost, trápilo srdce svaté Terezie od Dítěte Ježíše, neboť pro ni je spravedlnost chápána pouze ve světle lásky. Viděli jsme, že všechny božské dokonalosti zbožňovala skrze milosrdenství, a tak je viděla proměněné, prozářené láskou. Řekla: „Dokonce i spravedlnost (a možná ještě více než cokoli jiného) se mi zdá oděná láskou.“²¹³

198. Tak se rodí její obětní akt nikoliv božské spravedlnosti, ale milosrdné Lásce: „Obětují se jako zápalná oběť tvé milosrdné Lásce a prosím tě, abys mě bez ustání stravoval, ať se vlny nekonečné něhy, které jsou v tobě uzavřeny, přelijí do mé duše, abych se stala mučedníkem tvé Lásky, ó můj Bože!“²¹⁴ Je důležité si uvědomit, že nejde jen o to, abychom naprostou důvěrou dovolili Kristovu Srdci šířit v našich srdcích krásu jeho lásky, ale také o to, aby skrze vlastní život zasáhlo druhé a proměnilo svět: „V Srdci církve, mé Matky, budu Láskou! (...) Tak se uskuteční můj sen.“²¹⁵ Oba aspekty jsou neoddělitelně spojeny.

199. Pán její nabídku přijal. Ve skutečnosti o nějaký čas později sama projevila intenzivní lásku k druhým a potvrdila, že pochází z Kristova Srdce, které se skrze ni rozprostírá. Tak řekla své sestře Leonii: „Miluji tě tisíckrát něžněji, než se milují běžně vlastní sestry, protože tě mohu milovat Srdcem našeho nebeského Ženicha.“²¹⁶ A o nějaký čas později řekla Maurici Bellièrovi: „Jak ráda bych vám dala pochopit něhu Srdce Ježíšova, co se od vás očekává!“²¹⁷

Integrita a harmonie

200. Sestry a bratři, navrhuji, abychom rozvíjeli tuto formu pokání, která má nakonec nabídnout Srdci Kristovu novou příležitost šířit plameny jeho horoucí něhy v tomto světě. I když je pravda, že náprava znamená touhu odčinit urážky

²¹² *Tamtéž.*

²¹³ TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Ms A*, 83v^o: *Op. cit.*, 209; *Srv. Lettera 226 a padre Adolfo Roulland*, 9 maggio 1897: *Op. cit.*, 572.

²¹⁴ *Tamtéž, Offerta di me stessa come Vittima d'Olocausto all'Amore Misericordioso del Buon Dio*, 2r^o-2v^o: *Op. cit.*, 943.

²¹⁵ *Tamtéž, Ms B*, 3v^o: *Op. cit.*, 223.

²¹⁶ *Tamtéž, Dopis 186 Léonii*, 11 aprile 1896: *Op. cit.*, 521.

²¹⁷ *Tamtéž, Dopis 258, důstojnému pánu Maurici Bellièrovi*, 18 luglio 1897, 2r^o: *Op. cit.*, 598.

jakýmkoli způsobem spáchané na nestvořené Lásce, ať už zapomnětlivostí, nebo urážkou,²¹⁸ nejvhodnějším způsobem je, aby naše láska nabídla Pánu možnost rozšířit se na oplátku za ty chvíle, kdy byla odmítnuta nebo odepřena. To se stane, když překročíme rámeček prosté „útěchy“ Kristu, o níž jsme mluvili v předchozí kapitole, a převedeme ji do skutků bratrské lásky, jimiž léčíme rány církve a světa. Tímto způsobem nabízíme nové vyjádření obnovující síly Kristova Srdce.

201. Odříkání a utrpení, které tyto skutky lásky k bližnímu vyžadují, nás spojují s Kristovým utrpením, a tím, že trpíme s Kristem v „onom mystickém ukřižování, o němž mluví apoštol, tím hojnější plody smíření a odčinění sklídíme pro sebe i pro druhé“.²¹⁹ Jedině Kristus svou obětí na kříži za nás zachraňuje, jedině on vykupuje, protože je „totiž jenom jediný Bůh a jenom jediný prostředník mezi Bohem a lidmi: člověk Kristus Ježíš, který vydal sám sebe jako výkupné za všechny“ (1Tim 2,5-6). Námi nabízené zadostiučinění je svobodně přijatá účast na jeho vykupitelské lásce a jeho jediné oběti. Tak naplňujeme „to, co zbývá vytrpět (do plné míry) Kristových útrap“ (Kol 1,24), a je to sám Kristus, kdo skrze nás prodlužuje účinky svého úplného sebedarování z lásky.

202. Utrpení často souvisí s naším zraněným egem, ale právě pokora Kristova Srdce nám ukazuje cestu, jak se snížít. Bůh k nám chtěl přijít tím, že se snížil, že se učinil malým. Již Starý zákon o tom učí prostřednictvím různých metafor, které ukazují Boha, jenž vstupuje do malosti dějin a nechává se svým lidem odmítnout. Jeho láska se mísí s každodenním životem milovaného lidu a stává se prosbou o odpověď, jako by žádal o dovolení ukázat svou slávu. Na druhé straně „snad jen jednou se Pán Ježíš svými slovy odvolal na své vlastní Srdce. A zdůraznil tuto jedinou vlastnost: 'tichost a pokoru'. Jako by tím chtěl říci, že jen touto cestou chce člověka dobýt“.²²⁰ Když Kristus řekl: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,29), naznačil, že „k tomu, aby se mohl vyjádřit, potřebuje naši malost, naši nízkost“.²²¹

203. V tom, co jsme řekli, je důležité si všimnout několika neoddělitelných aspektů, protože tyto skutky lásky k bližnímu se všemi odříkáními, sebezapřeními, utrpením a prací, které s sebou nesou, plní tuto funkci, pokud jsou živeny láskou samotného Krista. On nám umožňuje milovat tak, jak miloval on, a tak sám miluje a slouží skrze nás. Jestliže se na jedné straně zdá, že se zmenšuje, že se snižuje, protože chtěl

²¹⁸ Srv. PIUS XI., encyklika *Miserentissimus Redemptor* (8. května 1928), in AAS 20 (1928), 169.

²¹⁹ PIUS XI., encyklika *Miserentissimus Redemptor* (8. května 1928), in AAS 20 (1928), 169.

²²⁰ JAN PAVEL II., *Katecheze* (20. července 1979), in *L'Osservatore Romano* (22. července 1979), s. 1.

²²¹ FRANTIŠEK, Homilie při ranní mši v Domě svaté Marty, 27. července 2014, in *L'Osservatore Romano* (28. července 2014), s. 8.

projevit svou lásku skrze naše gesta, na druhé straně se v nejprostších skutcích milosrdenství oslavuje jeho Srdce a projevuje se celá jeho velikost. Lidské srdce, které díky naprosté důvěře udělá místo Kristově lásce a dovolí jí, aby se ve svém vlastním životě rozšířila svým ohněm, se stává schopným milovat druhé jako Kristus, činí se malým a blízkým všem. Tak Kristus hasí svou vlastní žízeň a slavně šíří plameny své horoucí něhy v nás a skrze nás. Všímáme si v tom všem krásné harmonie.

204. Nakonec, abychom pochopili tuto pobožnost v celém jejím bohatství, je třeba dodat, opakující to, co bylo řečeno o jejím trinitárním rozměru, že Kristovo zadostiučinění jako lidské bytosti je obětováno Otci skrze působení Ducha Svatého v nás. Proto je naše pokání Srdci Kristovu nakonec adresováno Otci, který má radost z toho, že jsme s Kristem sjednoceni, když se obětujeme skrze něho, s ním a v něm.

Pohnout svět k lásce

205. Křesťanská nabídka je přitažlivá, pokud ji lze žít a projevovat integrálně: ne jako pouhé útočiště náboženských pocitů nebo okázalých rituálů. Jaká by to byla bohoslužba pro Krista, kdybychom se spokojili s individuálním vztahem bez zájmu pomáhat druhým, aby méně trpěli a lépe žili? Bude se to líbit Srdci, které tolik milovalo, když zůstaneme u subjektivní náboženské zkušenosti bez bratrských a sociálních důsledků? Buďme upřímní a čtěme Boží slovo v celé jeho šíři. Ale z téhož důvodu říkáme, že nejde ani o sociální propagaci bez náboženského významu, která by nakonec znamenala chtít pro člověka méně, než mu chce dát Bůh. Proto musíme na závěr této kapitoly připomenout misijní rozměr naší lásky ke Kristovu Srdci.

206. Svatý Jan Pavel II. kromě toho, že hovořil o sociálním rozměru úcty ke Kristovu Srdci, zmínil „zadostiučinění, které je apoštolskou spoluprací na spáse světa“.²²² Stejně tak zasvěcení Srdci Kristovu „je třeba přirovnat k misijní činnosti samotné církve, protože odpovídá na touhu Ježíšova Srdce šířit ve světě prostřednictvím údů jeho Těla jeho naprostou oddanost Království“.²²³ V důsledku toho se prostřednictvím křesťanů „láska vlévá do lidských srdcí, aby se budovalo Tělo

²²² Poselství při příležitosti stého výročí zasvěcení lidského rodu Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, Varšava, 11. června 1999, Slavnost Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, in *L'Osservatore Romano* (12. června 1999), s. 5.

²²³ *Tamtéž.*

Kristovo, jímž je církev, a aby se také budovala společnost spravedlnosti, míru a bratrství“.²²⁴

207. Rozšiřování plamenů lásky Kristova Srdce se odehrává také v misijní činnosti církve, která nese hlásání Boží lásky projevené v Kristu. Velmi dobře to učil svatý Vincenc de Paul, když vyzval své učedníky, aby prosili Pána o „toto srdce, toto srdce, které nás nutí jít všude, toto srdce Božího Syna, srdce našeho Pána, (...) které nás disponuje k tomu, abychom šli, jako by šel on (...), a posílá nás také jako je [apoštol], abychom všude nesli oheň“.²²⁵

208. Svatý Pavel VI. v proslovu ke kongregacím, které šíří úctu k Nejsvětějšímu Srdci, připomněl, že „není pochyb o tom, že pastorační nasazení a misionářská horlivost budou nejjasněji hořet, pokud kněží i věřící, aby šířili Boží slávu, budou rozjímat o příkladu věčné lásky, který nám ukázal Kristus, a zaměří své úsilí na to, aby se všichni lidé stali účastníky nezměrného Kristova bohatství“.²²⁶ Ve světle Nejsvětějšího Srdce se poslání stává záležitostí lásky a největším rizikem tohoto poslání je, že se sice řekne a udělá mnoho věcí, ale nedojde se ke šťastnému setkání s objímající a spasitelnou láskou Kristovou.

209. Misie chápaná z hlediska vyzařování lásky Kristova Srdce vyžaduje misionáře v lásce, kteří se stále nechávají dobývat Kristem a kteří nemohou nepředávat tuto lásku, jež změnila jejich život. Proto je bolí ztrácet čas diskuzemi o druhořadých otázkách nebo vnučováním pravd a pravidel, protože jejich hlavní starostí je předávat to, co prožívají, a především to, aby ostatní skrze jejich ubohé úsilí vnímali dobrotu a krásu Milovaného. Nestává se to snad každému milenci? Stojí za to vzít si za příklad slova, kterými se tuto logiku snažil vyjádřit zamilovaný Dante Alighieri: „Když vzpomenu té ctnosti vrchovaté,
Láska mi vnukne přesladký tak cit,
že kdybych doved se jen odvážit,
svět k lásce pohnula by slov mých síla.“²²⁷

²²⁴ Dopis arcibiskupu lyonskému k pouti do Paray-le-Monial, při příležitosti stého výročí zasvěcení lidského rodu Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, 4. června 1999, in *L'Osservatore Romano* (12. června 1999), s. 4.

²²⁵ Konference ke kněžím misionářům, 135 (22. srpna 1655), „Ripetizione dell'Orazione“: San Vincenzo de' Paoli, *Opere*, vol. 10, Roma 2008, 237–238.

²²⁶ Dopis *Diserti interpretes* (25. května 1965), 4: *Enchiridion della Vita Consacrata*, Bologna–Milano 2001, n. 3809.

²²⁷ *Vita Nova*, XIX, 5–6.

210. Mluvit o Kristu svědectvím nebo slovem tak, aby ostatní nemuseli vynakládat velké úsilí, aby si ho zamilovali, to je největší touha misionáře duše. V této dynamice lásky není žádný proselytismus: slova milujícího neruší, nevnučují, nenutí, jen vedou druhé k údivu, jak je taková láska možná. S maximální úctou ke svobodě a důstojnosti druhého zamilovaný prostě doufá, že mu bude dovoleno vyprávět o tomto přátelství, které naplňuje jeho život.

211. Kristus tě žádá, aby ses nestyděl přiznat se k přátelství s ním, aniž bys přitom byl méně taktní a uctivý. Žádá tě, abys měl odvahu říci druhým, jaké dobro je pro tebe, že ses s ním setkal: „Kdo mě uzná před lidmi, toho i já uznám před svým Otcem, který je v nebesích.“ (Mt 10,32) Pro zamilované srdce to však není povinnost, je to těžko zadržitelná nutnost: „Běda, kdybych nehlásal evangelium.“ (1Kor 9,16) „V mém nitru se stalo hořícím ohněm zavřeným v mých kostech; snažil jsem se ho snést, ale nebylo to možné.“ (Jer 20,9)

Ve společenství služby

212. O tomto poslání předávat Krista nesmíme uvažovat jen jako o něčem mezi mnou a ním. Člověk je prožívá ve společenství se svou komunitou a církví. Vzdálíme-li se od společenství, vzdálíme se také od Ježíše. Pokud na něj zapomeneme a nebudeme se o něj starat, naše přátelství s Ježíšem ochladne. Na toto tajemství nesmíme nikdy zapomenout. Láska k bratřím a sestrám vlastní komunity – řeholní, farní, diecézní – je jako palivo, které živí naše přátelství s Ježíšem. Skutky lásky vůči bratřím a sestrám v komunitě mohou být nejlepším, nebo někdy jediným možným způsobem, jak vyjádřit lásku Ježíše Krista druhým. Řekl to sám Pán: „Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci: budete-li mít lásku jedni k druhým.“ (Jan 13,35)

213. Je to láska, která se stává službou společnosti. Neunavuje mě připomínat, že Ježíš to řekl zcela jasně: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali.“ (Mt 25,40) Navrhuje, abychom ji nacházeli i tam, u každého bratra a sestry, zvláště u těch nejchudších, nejvíce opovrhovaných a opuštěných ve společnosti. Jak krásné setkání!

214. Pokud se tedy věnujeme tomu, abychom někomu pomohli, neznamena to, že zapomínáme na Ježíše. Naopak, nacházíme ho jiným způsobem. A když se snažíme někoho pozvednout a uzdravit, Ježíš je tu vedle nás. Vlastně je dobré si uvědomit, že když posílal své učedníky na misi, „Pán působil s nimi“ (Mk 16,20). Je tam, pracuje, bojuje a koná dobro s námi. Je to tajemným způsobem jeho láska, která

se projevuje skrze naši službu, je to on sám, kdo mluví ke světu tou řečí, která někdy nemůže mít slova.

215. Posílá tě šířit dobro a podněcuje tě zevnitř. Volá tě s povoláním ke službě: budeš konat dobro jako lékař, jako matka, jako učitel, jako kněz. Ať jste kdekoli, můžete cítit, že vás volá a posílá, abyste toto poslání žili na zemi. On sám nám říká: „Já vás posílám.“ (Lk 10,3) To je součástí přátelství s ním. Proto, aby toto přátelství dozrálo, musíte se nechat od něho poslat, abyste plnili poslání v tomto světě, s důvěrou, s velkorysostí, se svobodou a beze strachu. Pokud se uzavřete do svého pohodlí, nedá vám to jistotu, vždy se objeví obavy, smutky, úzkosti. Kdo neplní své poslání na této zemi, nemůže být šťastný, je frustrovaný. Proto je lepší, když se jím necháte poslat, když ho necháte, aby vás vedl tam, kam chce. Nezapomínejte, že On vás doprovází. Nehodí vás do propasti a nenechá vás napospas. On vás postrkuje a doprovází. Slíbil to a také to dělá: „Já jsem s vámi po všechny dny.“ (Mt 28,20)

216. Svým způsobem musíte být misionářem, misionářkou, jako byli Ježíšovi apoštolové a první učedníci, kteří šli hlásat Boží lásku, šli říkat, že Kristus je živý a stojí za to ho poznat. Svatá Terezie od Dítěte Ježíše to prožívala jako nezbytný prvek své oběti milosrdné Lásce: „Chtěla jsem dát napít svému Milovanému a sama jsem se cítila pohlcena žízní duší.“²²⁸ To je také vaše poslání. Každý ho plní po svém a ty uvidíš, jak můžeš být misionářem, misionářkou. Ježíš si to zaslouží. Máš-li odvahu, On tě osvítí. Bude tě doprovázet a posilovat a prožiješ vzácnou zkušenost, která ti přinese mnoho dobrého. Nezáleží na tom, jestli uvidíš výsledky, to nech na Pánu, který působí ve skrytu srdcí, ale nepřestávej prožívat radost ze snahy předávat Kristovu lásku druhým.

²²⁸ Ms A, 45v^o: *Opere complete*, Roma 1997, 146.

ZÁVĚR

217. To, co tento dokument vyjadřuje, nám umožňuje objevit, že to, co se píše v sociálních encyklikách *Laudato si'* a *Fratelli tutti*, není cizí našemu setkání s láskou Ježíše Krista, takže se pitím z této lásky stáváme schopnými splétat bratrské svazky, uznávat důstojnost každé lidské bytosti a společně pečovat o náš společný domov.

218. Dnes se všechno kupuje a platí a zdá se, že samotný smysl důstojnosti závisí na věcech, které se získávají mocí peněz. Jsme hnáni pouze k hromadění, spotřebě a rozptýlení, uvěznění ponižujícím systémem, který nám nedovoluje nahlédnout za hranice našich okamžitých a malicherných potřeb. Kristova láska je mimo toto zvrácené soukolí a jedině on nás může vysvobodit z této horečky, v níž už není místo pro bezplatnou lásku. On je schopen dát této zemi srdce a znovu objevit lásku tam, kde si myslíme, že schopnost milovat je navždy mrtvá.

219. To potřebuje i církev, aby nenahrazovala Kristovu lásku padlými strukturami, posedlostí starými časy, adorací vlastní mentality, fanatismem všeho druhu, které nakonec zabírají místo bezplatné Boží lásce, jež osvobozuje, oživuje, rozradostňuje srdce a živí společenství. Z rány v Kristově boku stále vytéká ta řeka, která se nikdy nevysychá, která nepomíjí, která se vždy znovu nabízí těm, kdo chtějí milovat. Jedině jeho láska umožní vznik nového lidství.

220. Modlím se k Pánu Ježíši, aby z jeho svatého Srdce pro nás všechny vytryskly proudy živé vody, které by zahojily rány, jež si sami způsobujeme, posílily naši schopnost milovat a sloužit a podnítily nás, abychom se naučili společně kráčet ke spravedlivému, jednotnému a bratrskému světu. Tak tomu bude, dokud nebudeme společně šťastně slavit hostinu nebeského království. Tam bude vzkříšený Kristus, který všechny naše rozdíly sladí světlem, jež bez ustání proudí z jeho otevřeného Srdce. Kéž je vždy požehnaný!

Dáno v Římě u svatého Petra 24. října roku 2024, dvanáctého roku mého pontifikátu.

František